

Direkte deltagelse i fjendtlighederne og civiles informationsdeling på sociale medier i Ukraine

Direct participation in hostilities and civilian information sharing on social media in Ukraine

af MARCUS ALEKSANDER HEDEMANN BITSCH

Den 24. februar 2022 krydsede russiske styrker den ukrainske grænse uden samtykke og voldsomme kampe fulgte. Der var endnu engang krig i Europa, og det stod hurtigt klart, at dette ville blive den bedst dokumenterede krig i historien. Gennem tusindvis af opslag hvert minut på sociale medier blev krigen transmitteret live til verden. Indenfor den humanitære folkeret opstår spørgsmålet, hvordan denne deling af militærinformation skal klassificeres. Er det journalistik, efterretningsdeling eller spionage? Deltager de civile, som deler informationen, direkte i fjendtlighederne? Er dette moderne fænomen omfattet af allerede eksisterende humanitær folkeret?

Denne afhandling søger at vurdere, hvornår civiles informationsdeling på sociale medier kan klassificeres som direkte deltagelse i fjendtlighederne efter den humanitære folkeret med afsæt i Rusland-Ukraine-krigen.

Afhandlingen starter med at klassificere krigen som en international væbnet konflikt samt fastlægge de relevante humanitære folkeretlige regler, der som følge heraf finder anvendelse. Dernæst defineres kort begrebet civil og reglerne om civiles beskyttelse indenfor den humanitære folkeret. Afhandlingen fastlægger efterfølgende i detaljer indholdet af udtrykket "direkte deltagelse i fjendtlighederne" ved brug af de tre kriterier opstillet i ICRC's Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law samt kritik heraf og alternative teorier. Disse teorier samt case-relevant statspraksis anvendes i vurderingen af, hvorvidt civiles informationsdeling på sociale medier i Rusland-Ukraine-krigen kan klassificeres som direkte deltagelse i fjendtlighederne efter den humanitære folkeret. Det konkluderes at både threshold of harm-kriteriet, direct causation-kriteriet samt belligerent nexus-kriteriet alle kan opfyldes afhængig af informationen, der deles. Threshold of harm-kriteriet anses som opfyldt, hvis en part i den væbnede konflikts militæroperationer eller militærkapacitet med objektiv sandsynlighed vil påvirkes ugunstigt af informationsdelingen, eller ved at informationsdelingen med objektiv sandsynlighed vil påføre død, skade eller ødelæggelse på personer eller objekter, som er beskyttede mod angreb. Informationsdelingen kan opfylde direct causation-kriteriet ved at være en integrerende del af enten en konkret og koordineret taktisk militæroperation eller en bestemt type operation, som sandsynligvis med sikkerhed vil gennemføres i den nærmeste fremtid, der er designet til at forårsage, dvs. materialisere, den fornødne skade; eller hvis informationsdelingen i sig selv er designet hertil. Belligerent nexus-kriteriet opfyldes, når informationsdelingen med rimelighed kan anses som specifikt designet til direkte at forårsage den fornødne skade til støtte for en part og skade for en anden i konflikten. Denne vurdering baseres på objektivt verificerbare faktorer, dvs. den delte information samt de omkringliggende omstændigheder – uafhængigt af den civiles sindstilstand og eventuelle forsæt. Såfremt alle tre kriterier er opfyldt, klassificeres informationsdelingen som direkte deltagelse i fjendtlighederne, og den civile mister sin beskyttelse mod angreb efter den humanitære folkeret.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
1 Problemformulering	3

2	Metode	4
3	Konfliktstatus og den anvendelige ret	5
4	Begrebsdefinition: Civil	6
5	Civil beskyttelse	7
6	Direkte deltagelse i fjendtlighederne	8
7	Threshold of harm-kriteriet	9
7.1	<i>Adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict</i>	10
7.2	<i>Inflict death, injury, or destruction on persons or objects protected against direct attack</i>	11
8	Direct causation-kriteriet	11
8.1	<i>Direkte og indirekte deltagelse</i>	12
8.2	<i>Direkte kausalitet</i>	14
8.2.1	<i>One causal step-kriteriet</i>	14
8.3	<i>A concrete and coordinated military operation of which that act constitutes an integral part</i>	15
8.4	<i>Kritik</i>	17
9	Belligerent nexus-kriteriet	18
9.1	<i>Belligerent nexus og subjective intent</i>	18
9.2	<i>Praktiske eksempler på anvendelsen af belligerent nexus-kriteriet</i>	19
9.3	<i>Kritik</i>	20
10	Temporal afgrænsning af DPH	20
10.1	<i>Forberedelsesforanstaltninger</i>	21
10.2	<i>Deployering og returnering</i>	21
10.3	<i>Kritik</i>	22
11	Informationsdeling på sociale medier	22
11.1	<i>Informationstyper – sociale mediers funktioner og begreber</i>	23
11.2	<i>Journalistik og spionage – en kort afgrænsning</i>	24
11.2.1	<i>Journalistik</i>	24
11.2.2	<i>Spionage</i>	25
11.3	<i>Threshold of harm-kriteriet</i>	25
11.3.1	<i>Adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict</i>	26
11.3.2	<i>Inflict death, injury, or destruction on persons or objects protected against direct attack</i>	27
11.4	<i>Direct causation-kriteriet</i>	27
11.4.1	<i>Integrerende til en konkret og koordineret taktisk militæroperation</i>	28
11.4.2	<i>Integrerende til mere uspecificerede operationer</i>	28
11.4.3	<i>Informationsdeling uden relation til operationer</i>	30
11.5	<i>Belligerent nexus-kriteriet</i>	31
12	Konklusion	33
	Forkortelsesliste	34
	Litteraturliste	36

<i>Artikler</i>	36
<i>Bøger mv.</i>	36
<i>Domme</i>	37
<i>FN-dokumenter</i>	37
<i>Hjemmesider</i>	38
<i>Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law</i>	39
<i>Kommentarer</i>	39
<i>Militærmanualer</i>	39
<i>Traktater</i>	40

Abstract

On the 24th February 2022 Russian forces crossed the border into Ukraine without consent and heavy fighting ensued. Once again, there was war in Europe. It quickly became clear that this would become the most documented war in history. Through thousands of posts every minute on social media the war was broadcasted live to the world. From an IHL perspective the question arises as to how this sharing of military information should be classified. Is it journalism, intelligence sharing or espionage? Are the civilians who share the information directly participating in hostilities? Does existing IHL cover this modern issue?

This thesis seeks to assess whether civilian information sharing on social media in the Russian-Ukrainian war can be classified as direct participation in hostilities under IHL. The thesis starts off by classifying the war as an international armed conflict and then determining the relevant IHL applicable. It briefly defines the concept of “civilian” and civilian protection in IHL. It then lays out in detail the concept of direct participation in hostilities using the three requirements from ICRC’s Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law as well as critique and alternative theories hereof. It proceeds to apply the theories as well as case relevant state practice in determining whether civilian information sharing on social media in the Russian-Ukrainian war can be classified as direct participation in hostilities under IHL. It is concluded that both the *threshold of harm*-requirement, *direct causation*-requirement as well as the *belligerent nexus*-requirement can all be met depending on the information shared. Information sharing that either is likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict or likely to hurt protected persons or objects meet the *threshold of harm*-requirement. The sharing can meet the *direct causation*-requirement by being integral to either a concrete and coordinated military operation or a specific type of operation likely to occur with certainty in the near future designed to cause – i.e., bring about the materialization of – the required harm; or if the sharing by itself is designed to do so. The *belligerent nexus*-requirement is met when the information sharing can reasonably be perceived as specifically designed to directly cause the required threshold of harm in support of a party to the conflict and to the detriment of another. The assessment is based on objectively verifiable factors – i.e., the information shared as well as surrounding circumstances – independent of subjective intent. When all three requirements are met the information sharing is classified as direct participation in hostilities.

1 Problemformulering

Hvornår anses en civil persons informationsdeling på sociale medier i den humanitære folkeret som direkte deltagelse i fjendtlighederne med afsæt i krigen i Ukraine?

2 Metode

Specialet anvender den almindelige folkeretlige retsdogmatiske metode, som anvendes indenfor den IHL, der er specialets fokus.¹ De primære retskilder² er traktater, folkeretlige sædvaner og de almindelige retsgrundsætninger anerkendt af civiliserede nationer. De subsidiære retskilder er internationale retsafgørelser og juridisk litteratur, jf. ICJ statuttens art. 38, stk. 1, litra a-d.³

DPH er ikke nærmere defineret i traktaterne. Intentionerne anvendes, jf. VC art. 32, jf. art. 31, for at give en vis klarhed. Disse udledes af kommentarerne til traktaterne, som er juridisk litteratur.

Til dannelse af sædvaneret kræves statspraksis⁴ og *opinio juris*, jf. ICJ statuttens art. 38, stk. 1, litra b. Det falder udenfor specialet at foretage en tilbundsgående undersøgelse af statspraksis om DPH. I stedet anvendes juridisk litteratur, som i moderne tid ikke som før er retsskabende, men et metodisk redskab til at skabe overblik og forståelse af retsstilling.⁵ Teoriafsnittet er opbygget efter strukturen i ICRC's *Interpretive Guidance*. Specialet erklærer sig ikke derved enig det materielle indhold. Udgiveren er ICRC, hvis praksis ikke er statspraksis og ikke selvstændigt kan danne grund for folkeretlige sædvaner, men kun kan spille en rolle ved påvirkning af staterne.⁶ ICRC agerer ud fra deres formål, og favoriserer ofte humanitære synspunkter frem for militær nødvendighed i *Interpretive Guidance*, hvilket kan give konklusioner, som ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med statspraksis og retsstilling, jf. afsnit 6. *Interpretive Guidance* er kontroversiel,⁷ og derfor inddrages kritik og modstående teoretiske holdninger. Kun de dele af *Interpretive Guidance*, som har relevans for løsningen af casen inddrages. De forskellige teoretiske holdninger prøves i casen ved inddragelse af konkret statspraksis til at belyse retsstillingen i det konkrete tilfælde.

Specialet anvender internationale retsafgørelser. Disse har afgørende betydning for udviklingen af folkeretten, da domstolene som udgangspunkt følger egen praksis samt citerer hinanden, og deres afgørelser derfor har præcedensvirkning. Dommene vil ofte være udtryk for sædvaneret; altså en slags kodifikation af gældende ret.⁸

DPH-konceptet fortolkes ens i IAC og NIAC. Kilder der omhandler DPH i NIAC har derfor relevans for DPH i IAC og omvendt. Fx kan kommentaren til APII art. 13, stk. 3 anvendes ved fortolkningen DPH i IAC.⁹

¹ WILLIAM H. BOOTHBY (2012), s. 30

² Se generelt om retskildehierarkiet MALCOLM N. SHAW (2017), s. 91-95

³ Bestemmelsens liste anses generelt som autoritativ og udfyldende, jf. *Ibid.*, s. 52. Se generelt om den folkeretlige retsdogmatiske metode og retskilderne *ibid.*, s. 51-95 samt s. 706-711 (om traktatfortolkning). Se særligt ift. sædvaneret Draft conclusions on identification of customary international law, 2018 (Yearbook of the International Law Commission, 2018, vol. II, Part Two), 70th session of the International Law Commission (2018), International Law Commission, (senere forelagt og vedtaget af FN's Generalforsamling (se: Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2018, 20. december 2018 (A/RES/73/203), General Assembly Seventy-third session, United Nations,) og hertil hørende kommentarer i Draft conclusions on identification of customary international law, with commentary, 2018 (Yearbook of the International Law Commission, 2018, vol. II, Part Two), 70th session of the International Law Commission (2018), International Law Commission, Se særligt ift. IHL BOOTHBY (2012), s. 31-42

⁴ Omfattet er både staters ageren i både udøvende, lovgivende og dømmende organer, jf. Draft conclusions on identification of customary international law, 2018 (Yearbook of the International Law Commission, 2018, vol. II, Part Two), 70th session of the International Law Commission (2018), International Law Commission, Conclusion 5. Se eksempler på statspraksis særligt ift. IHL: BOOTHBY (2012), s. 34-35

⁵ SHAW (2017), s. 84

⁶ Se: Draft conclusions on identification of customary international law, 2018 (Yearbook of the International Law Commission, 2018, vol. II, Part Two), 70th session of the International Law Commission (2018), International Law Commission, Conclusion 4.3.; Report of the International Law Commission on the work of its seventieth session, 2018 (A/73/10), United Nations, s. 132, Conclusion 4, Commentary, § 8-9

⁷ Se Michael N. Schmitt *The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis* (2010), s. 5-7 som anvendes i kritikken.

⁸ SHAW (2017), s. 81-83 samt s. 52

⁹ Jf. *Interpretive Guidance*, s. 43-44 og Kommentaren til tillægsprotokollerne, § 4762

Der ikke tiltænkt nogen indholdsmæssig ændring ved oversættelse af begreber og udtryk fra engelsk til dansk.

3 Konfliktstatus og den anvendelige ret

Specialet begrænser sig til en vurdering af, hvornår civile anses som DPH som følge af informationsdeling via sociale medier under krigen mellem Rusland og Ukraine efter russiske styrker bevægede sig ind på ukrainsk territorium d. 24. februar 2022.¹⁰ I det følgende vil konflikten blive kategoriseret som en IAC, hvorfor IHL finder anvendelse. Følgende analyse tager ikke højde for, at tidligere kamphandlinger i det østlige Ukraine¹¹ samt annektering af Krimhalvøen.¹²

En IAC defineres i GC fælles art. 2, stk. 1 som ”all cases of declared war or of any other armed conflict which may arise between two or more of the High Contracting Parties, even if the state of war is not recognized by one of them.” Altså kan en IAC opstå uafhængigt af parternes konfliktklassificering og Genèvekonventionerne vil automatisk finde anvendelse fra begyndelsen.¹³ Moderne teori argumenterer for, at en *de jure* konflikt ikke længere anerkendes, men kun en *de facto* konflikt.¹⁴

Der eksisterer uden tvivl en IAC, når der er kampe mellem medlemmer af to staters væbnede styrker, uafhængigt af varighed, antal ofre og mængde udstyr eller styrker. Det afgøres ud fra de samlede omstændighederne, og der opstilles ingen specifikke krav.¹⁵ International Law Association opstiller to minimumskriterier for en væbnet konflikt: 1) eksistensen af organiserede væbnede grupper, og 2) disse er involveret i kampe af en vis intensitet.¹⁶ Første kriterie er opfyldt, da kampene er mellem Ukraines og Ruslands væbnede styrker.¹⁷ Intensitetskriteriet står i modsætning til det i kommentarerne anførte.¹⁸ ICRC modsætter sig et sådant krav, da GC fælles art. 2, stk. 1 ordlyd ikke indeholder et sådant, og det ville stride mod beskyttelsehensynene bag Genèvekonventionerne.¹⁹ Corn støtter dette og påpeger, at statspraksis heller ikke støtter et intensitetskrav for IAC.²⁰ Et evt. intensitetskrav ville klart være opfyldt i Ukraine.²¹ Det er derfor ikke relevant at diskutere nærmere.

---

¹⁰ Se Reuters Timeline: The events leading up to Russia's invasion of Ukraine (Reuters, 1. marts 2022) tilgængelig på: <https://www.reuters.com/world/europe/events-leading-up-russias-invasion-ukraine-2022-02-28/> (sidst tilgået d. 10. september 2022)

¹¹ Se Markus Reher Tensions high in eastern Ukraine as pro-Russia separatists gain ground (DW, 14. april 2014) tilgængelig på: <https://p.dw.com/p/1Bhvc> (sidst tilgået d. 4. juni 2022)

¹² Se Matt Clinch How Russia invaded Ukraine in 2014. And how the markets tanked (CNBC, 27. januar 2022) tilgængelig på: <https://www.cnbc.com/2022/01/27/how-russia-invaded-ukraine-in-2014-and-how-the-markets-tanked.html> (sidst tilgået d. 4. juni 2022)

¹³ Kommentaren til GCI, s. 32

¹⁴ *Use of Force* (2010), s. 713, Conclusion 3 og 4 Se dog modsat Ny kommentar til GCI, s. 74-75, § 207

¹⁵ Kommentaren til GCI, s. 32-33; Kommentaren til GCIII, s. 22-23

¹⁶ *Use of Force* (2010), s. 713, Conclusion 1

¹⁷ Se Jon Henley & Elias Visontay Russia's invasion of Ukraine: what we know so far (The Guardian, 25. februar 2022) tilgængelig på: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/25/russia-ukraine-invasion-why-invade-attack-what-we-know-so-far> (sidst tilgået d. 21. juni 2022). For faktorer som indgår i vurderingen se *Use of Force* (2010), s. 709-710

¹⁸ *Use of Force* (2010), s. 708

¹⁹ Ny kommentar til GCI, s. 85-88

²⁰ GEOFFREY S. CORN, et al. (2019), s. 105-106

²¹ Se Henley & Visontay Russia's invasion of Ukraine: what we know so far (The Guardian, 25. februar 2022) tilgængelig på: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/25/russia-ukraine-invasion-why-invade-attack-what-we-know-so-far> (sidst tilgået d. 21. juni 2022)

Både Ukraine og Rusland har ratificeret henholdsvis Genèvekonventionerne²² og API²³, hvorfor de er bundet af disse, jf. princippet *pacta sunt servanda*. Genèvekonventionerne anses som sædvaneret og er derfor bindende allerede af denne grund. Dette gælder også HR IV.²⁴ I en IAC, finder Genèvekonventionerne anvendelse og API som supplement, jf. GC fælles art. 2, stk. 1 og API art. 1, stk. 3. IHL finder anvendelse på hele de involverede staters territorier,²⁵ herunder besatte territorier, jf. GC fælles art. 2, stk. 2 og API art. 3. Da civile også kan DPH på besat territorie,²⁶ er det ikke relevant for specialet at foretage en afgrænsning af, om den civile på tidspunktet for DPH-handlingen befinder sig på besat territorie.

4 Begrebsdefinition: Civil

En civil er en ikke-kombattant.²⁷ Hverken Haagkonventionerne eller Genève-konventionerne indeholder en definition af begrebet ”civil”,²⁸ men API art. 50, stk. 1, 1. pkt. indeholder en negativ definition, hvorefter det er personer, som ikke er kombattanter efter GCIII art. 4A, stk. 1-3 og stk. 6 samt API art. 43.

Efter GCIII art. 4A, stk. 1 er kombattanter ”*[m]embers of the armed forces of a Party to the conflict as well as members of militias or volunteer corps forming part of such armed forces*”. Efter GCIII art. 4A, stk. 2 er det ”*[m]embers of other militias and members of other volunteer corps, including those of organized resistance movements, belonging to a Party to the conflict*”, som opfylder kravene i litra a-d, om en ansvarlig kommandovej, genkendelighed på afstand, åbenlys bæring af våben og overholdelse af den humanitære folkeret. Efter GCIII art. 4A, stk. 3 er det ”*[m]embers of regular armed forces who profess allegiance to a government or an authority not recognized by the Detaining Power*”. Herved fastslås det, at det er uden betydning for kombattantstatus, hvorvidt en part anerkender modpartens regering eller autoritet. Efter GCIII art. 4A, stk. 6 er det ”*[i]nhabitants of a non-occupied territory who, on the approach of the enemy, spontaneously take up arms to resist the invading forces, without having had time to form themselves into regular armed units, provided they carry arms openly and respect the laws and customs of war*”. Denne gruppe kaldes *levée en masse*, og er begrænset til en kort tidsperiode.²⁹ *Levée en masse* falder udenfor specialet, og casen forudsætter, at personen som deler informationen ikke falder herunder.

API art. 43 indeholder en nyere definition på kombattanter. Den fastslår i stk. 2, at en parts væbnede styrker er kombattanter, og definerer disse i stk. 1 som alle organiserede væbnede styrker, grupper eller enheder under en parts kommando, selvom denne ikke anerkendes af den anden part. API art. 44, stk. 3 introducerer krav til kombattanter, som er lempeligere end GCIII art. 4A, stk. 2, således at også guerillakrigere er kombattanter omfattet af IHL.³⁰ Bestemmelsen anerkender, at disse i sagens natur ikke kan synligt udmærke sig fra civile, men stadig skal beholde status som kombattanter, såfremt de bærer våben synligt under kamphandlinger og når de er synlige for modparten under deployeringen herfor. De regulære styrker er ikke omfattet af de lempeligere krav, jf. API art. 44, stk. 7.³¹

I tilfælde af tvivl om, hvorvidt en person er civil, følger det af API art. 50, stk. 1, 2. pkt., at personen skal antages at være civil.

---

²² GARY D. SOLIS (2016), s. 160

²³ Se ICRC's onlinedatabase: Treaties, States Parties and Commentaries (API) tilgængelig på: https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/States.xsp?xp_viewStates=XPages_NORMStatesParties%20&xp_treatySelected=470#panelRatification (sidst tilgået d. 5. juni 2022)

²⁴ SOLIS (2016), s. 61 (HR IV) og s. 88 (Genèvekonventionerne)

²⁵ *Tadić*, § 70

²⁶ YORAM DINSTEIN (2019), s. 111, § 311

²⁷ YORAM DINSTEIN (2016), s. 139, PARA. 370

²⁸ EMILY CRAWFORD (2015), s. 18

²⁹ SOLIS (2016), s. 214-216

³⁰ CRAWFORD (2015), s. 41-42

³¹ *Ibid.*, s. 41, note 69.

Civilbefolkningen består af civile personer, jf. API art. 50, stk. 2. Tilstedeværelsen af ikke-civile personer i civilbefolkningen, medfører ikke, at befolkningen mister status som civil, jf. API art. 50, stk. 3.

I casen forudsættes det, at den som poster opslaget er civil.

Der er uenighed om, hvorvidt en civil der DPH medfører, at denne fortsat anses som civil eller anses for at være en ulovlig kombattant. Denne skildring har afgørende betydning ift. beskyttelsen.³² Specialet fokuserer på, om enkeltstående civile handlinger er DPH og ikke følgerne af DPH, hvorfor dette ikke omtales nærmere.

5 Civil beskyttelse

Civile er som udgangspunkt beskyttet efter distinktionsprincippet, som anerkendt sædvaneret. Heraf følger, at der til enhver tid skelnes mellem kombattanter, som der må rettes angreb mod, og civile, som der ikke må rettes angreb mod; altså en beskyttelse af civile personer. Princippet er bl.a. kodificeret i API art. 48, 51 og 52. Både offensive og defensive voldelige handlinger rettet mod modparten anses som angreb omfattet af distinktionsprincippet, jf. API art. 49, stk. 1.³³

Et brud på distinktionsprincippet anses som en *grave breach*, jf. API art. 85, stk. 3, litra a og er kriminaliseret som en krigsforbrydelse i ICC-statuttens art. 8, stk. 2, litra b, nr. 1-2. Militær nødvendighed vil aldrig kunne retfærdiggøre et brud på distinktionsprincippet.³⁴

Beskyttelsen bortfalder når den civile DPH, jf. afsnit 6. Udover dette kan beskyttelsen bortfalde med hjemmel i reglerne om individuelt selvforsvar.³⁵ Hvis en civil udviser adfærd, der giver ret til selvforsvar, vil den civile også være et lovligt mål som følge DPH-reglerne.³⁶ Også national ret på territoriet kan hjemle *use of force* mod en civil – typisk law enforcement regler – og fortsætter med at gælde under en IAC sammen med IHL, og begrænser ikke retten til *use of force* efter IHL.³⁷

Såfremt disse regler ikke hjemler *use of force*, er skade på civile personer dog ikke nødvendigvis ulovligt efter IHL. Er angrebet rettet mod et lovligt mål, vil det ikke være i strid med distinktionsprincippet, selvom det skulle have den uheldige følge, at også civile personer blev dræbt eller skadet. Skaden på de civile personer betegnes i så fald som *collateral damage* og skal være i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, der også er sædvaneret. Herefter må *collateral damage* ikke være *excessive* ift. den konkrete og direkte militære fordel, som forventes opnået ved angrebet.³⁸

Magtanvendelsen mod en civil efter IHL vil altid skulle være i overensstemmelse med princippet om militær nødvendighed³⁹ samt humanitetsprincippet (princippet om ingen unødvendig lidelse).⁴⁰

---

³² Se herom DINSTEIN (2016), s. 175-176, para. 471-472

³³ Se: JEAN-MARIE HENCKAERTS & LOUISE DOSWALD-BECK (2005), RULE 1, s. 3; SOLIS (2016), s. 269-271. Særligt om princippet sædvaneretlige status i IAC se HENCKAERTS & DOSWALD-BECK (2005), s. 3-5 og s. 25-26.

³⁴ SOLIS (2016), s. 271

³⁵ Ibid., s. 579-580. Se også ICC-statuttens art. 31, stk. 1, litra c, som angiver selvforsvar som en straffrihedsgrund.

³⁶ Ibid., s. 488.

³⁷ BOOTHBY (2012), s. 52

³⁸ Se: HENCKAERTS & DOSWALD-BECK (2005), s. 46-50; CORN, et al. (2019), s. 57-59; SOLIS (2016), s. 292-305

³⁹ Se generelt om princippet om militær nødvendighed CORN, et al. (2019), s. 50-53 og SOLIS (2016), 276-289

⁴⁰ Se generelt om humanitetsprincippet: HENCKAERTS & DOSWALD-BECK (2005), Rule 70, s. 237-244; CORN, et al. (2019), s. 53-55; SOLIS (2016), s. 289-292 og 305-309

6 Direkte deltagelse i fjendtlighederne

Som nævnt i afsnit 5 er civile beskyttede mod angreb. Beskyttelse bortfalder, såfremt den civile DPH. DPH-konceptet er først i nyere tid kodificeret.⁴¹ Efter GC fælles art. 3, stk. 1, nr. 1, litra a-d er "[p]ersons taking no active part in the hostilities" beskyttet mod diverse typer vold. Bestemmelsen finder kun anvendelse i NIAC, og udover dette indeholder Genèvekonventionerne ingen generel beskyttelse af civile eller regulering af DPH.⁴² En reel kodificering kommer i API art. 51, stk. 3. Herefter, er civile kun er beskyttet "unless and for such time as they take a direct part in hostilities".⁴³ At civile DPH blandt civilbefolkningen, medfører ikke, at civilbefolkningen generelt mister beskyttelsen.⁴⁴ DPH-konceptet er sædvaneret og anerkendt i statspraksis; også af ikke-kontraherende stater til API.⁴⁵

Interpretive Guidance definerer *hostilities*, som "the (collective) resort by the parties to the conflict to means and methods of injuring the enemy".⁴⁶ *Hostilities* anses som et selvstændigt begreb forskellig fra begreberne *armed conflict*, *military operations*, *attack*, *activities hostile to the security of the state*, *hostile action* og *hostile/harmful act*. Det anføres, at handlinger kan være skadelige for staten uden at indgå i *hostilities* – *activities hostile to the security of the state* er altså ikke synonymt med *hostilities*, men anføres også at: "'hostilities" could not be restricted to actual fighting, to the neutralization of a certain object or the killing or capture of a certain person. The term "hostilities" also included certain logistical and intelligence activities and, taken together, essentially all the activities of a belligerent aimed at ultimately winning the war." Baggrundsdokumenterne anvender en hierarkisk opbygning, hvor *armed conflict* er bredest, herefter *hostilities*, *military operations* og snævrere *attack*.⁴⁷

Baggrundsdokumenterne anfører yderligere, at HR IV, der finder anvendelse i *armed conflict*, men kun regulerer *hostilities* i Section II, som bærer denne overskrift. Det sluttes derfor at *hostilities* falder under *armed conflict*, som dermed er et bredere begreb end *hostilities*. Dette understøttes ligeledes af, at GC fælles art. 2 fastslår, at en væbnet konflikt kan eksistere uden nogen væbnet modstand,⁴⁸ og den traditionelle definition i IHL er, at *hostilities* "is used to designate defensive or offensive acts and military operations carried out by a belligerent during an armed conflict."⁴⁹ Det påpeges yderligere, at det er interessant, at HR IV Section II, som regulerer *hostilities*, ikke blot regulerer *use of violence* i Chapter I "Means of injuring the enemy, sieges, and bombardments", men også spionage i Chapter II "Spies". Det anføres derfor, at begrebet *hostilities* må omfatte mere end blot *use of violence* og mere end *attack* som defineret i API art. 49, stk. 1. Yderligere henvises også til kommentaren til API art. 51, stk. 3, som

---

⁴¹ For en kort historisk gennemgang om DPH-konceptet før tillægsprotokollerne se: CRAWFORD (2015), s. 48-53 og 56-57.

⁴² Ibid., s. 56.

⁴³ Tilsvarende for NIAC, jf. APII art. 13, stk. 3.

⁴⁴ DINSTEIN (2019), s. 115, § 321.

⁴⁵ Se juridisk litteratur: HENCKAERTS & DOSWALD-BECK (2005), Rule 6, s. 19-21; Kommentaren til tillægsprotokollerne, § 4761; CRAWFORD (2015), s. 52; *Targeted Killings*, § 30 med henvisninger til juridisk litteratur. Se int. retsafgørelser: *Blaškić*, § 157; *Strugar Appeals Chamber Judgment*, §§ 174-175. Se statspraksis: USA's militærmanual, § 5.8; Australiens militærmanual, § 5.36; Canadas militærmanual, § 318.1; Tysklands militærmanual, § 303, § 340, § 414 og § 518; Danmarks militærmanual, s. 160-167; *Targeted Killings*, § 30 (Israel); Norges militærmanual, §§ 3.21-3.39 (se § 3.21 for hovedreglen om mistet beskyttelse pga. DPH); New Zealands militærmanual, §§ 6.5.1-6.5.30 (se § 6.5.6.a for hovedreglen om mistet beskyttelse pga. DPH); UK's militærmanual, § 5.3.2 For yderligere statspraksis se JEAN-MARIE HENCKAERTS & LOUISE DOSWALD-BECK (2005), s. 108-110 (§§ 762-789).

⁴⁶ *Interpretive Guidance*, s. 43 Se tilsvarende DINSTEIN (2016), s. 2, § 3. Bemærk at Dinstein også anfører, at *violence* kan falde indenfor en *armed conflict*, men udenfor *hostilities* fx efter law enforcement reglerne, jf. Ibid., s. 3, § 7.

⁴⁷ Nils Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 18-21

⁴⁸ Nils Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Background Document Working Sessions II and III (International Committee of the Red Cross 2005), s. 2

⁴⁹ Jean-François Quéguiner, First Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (The Hague, 2 June 2003): Background Paper (International Committee of the Red Cross 2003), s. 4

støtter dette.⁵⁰ Dinstein anfører tilsvarende, at *hostilities* også omfatter ”ancillary non-violent operations” herunder fx efterretningsindsamling om fjenden.⁵¹

Baggrundsdokumenterne anfører, at *war-sustaining activities* og *general war effort* falder udenfor *hostilities*, hvormed civile ikke vil kunne anses som DPH, hvis de deltager i sådanne aktiviteter.⁵²

Visse eksperter mente, at *hostilities* skulle begrænses til ”actual fighting, operations preparatory to actual fighting and other conduct posing an immediate threat to the adversary”, mhp. mest mulig civil beskyttelse. Imod dette anførtes, at det selvstændige begreb *hostilities* bevidst blev valgt frem for fx *attack*. Civil beskyttelse var vigtigt, med formålet med DPH-bestemmelsen, var at styrke distinktionsprincippet ved at holde civile væk fra slagmarken ved truslen om mistet beskyttelse.⁵³ Schmitt anfører også, at DPH-reglens grundlag bør findes i princippet om militær nødvendighed over for humanitetsprincippet.⁵⁴ Schmitt retter generelt en kritik af *Interpretive Guidance* for at forvrænge balancen mellem militær nødvendighed og humanitet til fordel for det sidste, hvilket medfører forvrængede konklusioner i *Interpretive Guidance*.⁵⁵

Interpretive Guidance opstiller 3 kumulative kriterier for, at en handling kan anses som DPH: *threshold of harm*-kriteriet, *direct causation*-kriteriet og *belligerent nexus*-kriteriet.⁵⁶

Specialet fokuserer på, om den enkelte isolerede deltagelseshandling kan anses som DPH, så den civile ikke længere er beskyttet. Den temporale udstrækning undersøges ift. forberedelsesforanstaltninger samt deployering og returnering, da disse knytter sig til den enkelte deltagelseshandling, jf. afsnit 10. Det videre temporale aspekt af civiles direkte deltagelse i fjendtligheder vil ikke blive undersøgt, dvs. hvorvidt den civile fortsætter med at være et lovligt mål efter deltagelseshandlingens afslutning. En diskussion af *membership tilgangen*, *continuous combat function* og *revolving door tilgangen* falder udenfor specialet.⁵⁷

7 Threshold of harm-kriteriet

Første kriterie, som ifølge *Interpretive Guidance* skal være opfyldt for, at en handling kan anses som DPH, er *threshold of harm*-kriteriet. Det anføres herom:

”In order to reach the required threshold of harm, a specific act must be likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict or, alternatively, to inflict death, injury, or destruction on persons or objects protected against direct attack.”⁵⁸

Interpretive Guidance opstiller dermed en tærskel for den skade, som handlingen skal medføre for at kunne anses som DPH. Ifølge *Interpretive Guidance* kan tærsklen nås på to måder.

---

⁵⁰ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Background Document Working Sessions II and III (International Committee of the Red Cross 2005), s. 2-3 bl.a. med henvisning til Kommentaren til tillægsprotokollerne, § 1943.

⁵¹ DINSTEIN (2016), s. 2, § 4

⁵² Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 21

⁵³ Ibid., s. 19-20.

⁵⁴ Michael N. Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 713

⁵⁵ Schmitt *The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis* (2010),

⁵⁶ *Interpretive Guidance*, s. 46

⁵⁷ Se generelt herom SOLIS (2016), s. 220-222

⁵⁸ *Interpretive Guidance*, s. 47

Interpretive Guidance forklarer, at der med anvendelsen af udtrykket ”likely to” ikke opstilles et krav om, at skaden skal materialiseres, men blot et krav om en objektiv sandsynlighed for, at handlingen vil medføre den fornødne skade. Der stilles hermed et krav om ”harm which may reasonably be expected to result from an act in the prevailing circumstances.”⁵⁹ Dette er i overensstemmelse med kommentaren til API art. 51, stk. 3, som anfører at ”direct” participation means acts of war which by their nature or purpose are likely to cause actual harm to the personnel and equipment of the enemy armed forces.”⁶⁰ Baggrundsdokumenterne til *Interpretive Guidance* henviser også hertil, og det anføres samtidig, at angreb mod personer, som deltager direkte i fjendtlighederne, netop har til formål at forhindre de, som deltager direkte i fjendtlighederne, i at påføre skaden.⁶¹ M.a.o. ville det være ulogisk og i uoverensstemmelse med formålet med DPH-reglerne, jf. VC art. 31, stk. 1, hvis den civile kun kunne anses som DPH, hvis skaden materialiseredes, da dette ville betyde, at den civile ville være beskyttet mod angreb, indtil denne havde ”succes” med sin DPH-handling. Baggrundsdokumenterne tilføjer, at ”wherever a civilian had a subjective ”intent” to cause harm that was objectively identifiable, there would also be an objective ”likelihood” that he or she would cause such harm.”⁶²

7.1 Adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict

For det første kan kriteriet opfyldes, hvis en part i den væbnede konflikts militæroperationer eller militærkapacitet med objektiv sandsynlighed vil påvirkes ugunstigt af handlingen. Det er et kvalitativt kriterie, da der ikke stilles krav til graden af skade. Omdrejningspunktet er militær skade, som ”should be interpreted as encompassing not only the infliction of death, injury, or destruction on military personnel and objects, but essentially any consequence adversely affecting the military operations or military capacity of a party to the conflict.”⁶³ Diskussionen ovenfor, jf. afsnit 6, om, at *hostilities* omfatter mere end blot *attack*, understøtter dette.

Schmitt retter en kritik af kriteriet, og anfører, at ”harm and benefit are relative concepts”, da det i praksis kan være lige så skadende for den ene part, at den anden parts kapacitet styrkes, hvorfor det ikke giver mening at definere *military harm* så snævert, som *Interpretive Guidance* gør.⁶⁴

Drab eller skade på militært personel samt fysisk og funktionel skade på militære objekter anses klart for, at opfylde kriteriet.⁶⁵ *Interpretive Guidance* oplister yderligere en række eksempler på, hvornår kriteriet anses for opfyldt; bl.a. ”restricting or disturbing deployments, logistics and communications”, ”establishing or exercising control over military personnel, objects and territory to the detriment of the adversary” CNA, CNE og ”wiretapping the adversary’s high command or transmitting tactical targeting information for an attack”.⁶⁶

Det anføres, at en handling ikke anses som ugunstig, blot fordi den ikke medfører en positiv påvirkning af en parts militæroperation eller militærkapacitet, fx vil en civil persons nægtelse af kollaboration ikke opfylde kriteriet.⁶⁷ Dette støttes af Schmitt.⁶⁸

---

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Kommentaren til tillægsprotokollerne, para. 1944

⁶¹ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 33

⁶² Nils Melzer, Fifth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 5-6 February 2008): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2008), s. 66

⁶³ *Interpretive Guidance*, s. 47

⁶⁴ Schmitt *The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis* (2010), s. 27-28

⁶⁵ *Interpretive Guidance*, s. 47-48, herunder note 96 med henvisning til Customary Law Study

⁶⁶ Ibid., s. 48.

⁶⁷ Ibid., s. 49.

⁶⁸ Schmitt *The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis* (2010), s. 27

7.2 Inflict death, injury, or destruction on persons or objects protected against direct attack

Skadestærsklen kan alternativt nås ved, at handlingen med objektiv sandsynlighed vil påføre død, skade eller ødelæggelse på personer eller objekter, som er beskyttede mod angreb – altså kan kriteriet opfyldes uden militær skade. Det anføres at skyldes, at angreb i IHL defineres som ”acts of violence against the adversary, whether in offence or in defence”, jf. AP I art. 49, stk. 1, og ”against the adversary” ikke specificerer målet for angrebet, men i stedet et krav om *belligerent nexus*. Angreb mod civile og civile objekter opfylder dermed kriteriet, da disse er beskyttet, jf. afsnit 5.⁶⁹ *Belligerent nexus*-kriteriet uddybes i afsnit 9.

Snigskytteangreb mod civile, bombning og beskydning af civile landsbyer og boligområder nævnes i *Interpretive Guidance* som eksempler på handlinger, som med den nødvendige sandsynlighed vil dræbe, skade eller ødelægge beskyttede personer og objekter.⁷⁰

Schmitt kritiserer, at det alternative kriterie begrænser sig til ”death, injury og destruction”, når det andet kriterie ikke er begrænset hertil. Han anfører, at der ikke gives belæg for det snævrere kriterie, og opstiller i stedet et bredere kriterie: ”A better standard is one which includes any harmful acts directed against protected persons or objects when said acts are either part of the armed conflict’s ”war strategy,” as in the case of deportations, or when there is an evident relationship with ongoing hostilities.”⁷¹

Både ”when there is an evident relationship with ongoing hostilities” og ”part of the armed conflict’s ”war strategy,” as in the case of deportations” synes at relatere sig til *belligerent nexus*-kriteriet. Melzer anerkender dette ift. det første,⁷² men argumenterer imod det andet ifm. *threshold of harm*-kriteriet. Opsummerende mener han, at ”war-strategy” ville være for bredt og kan omfatte ”the totality of a belligerent’s military, political, industrial, agricultural, and financial mobilization”, hvorved enhver handling knyttet til en *armed conflict* og skadelig for civilbefolkningen ville anses som DPH, herunder fx økonomiske sanktioner.⁷³ Argumentationen er ikke til at følge, da sådanne aktiviteter falder udenfor DPH efter *direct causation*-kriteriet, jf. afsnit 8, hvilket Melzer her synes at glemme.

Ift. ”any harmful acts directed against protected persons or objects” anfører Melzer, at formålet med det snævrere udtryk er, ”to distinguish actual war fighting from political, diplomatic, economic, or administrative measures, which may well be harmful to the civilian population, but which are not part of the hostilities.”⁷⁴ Han synes igen at glemme *direct causation*-kriteriet, hvor *Interpretive Guidance* anser sådanne aktiviteter som *indirekte deltagelse* og dermed ikke DPH, jf. afsnit 8.

Der synes ikke at være noget støtter begrænsningen af kriteriet til ”death, injury or destruction”, hvorfor denne forfatter, som Schmitt, støtter et kriterie med ”any harmful acts”.

8 Direct causation-kriteriet

Andet kriterie som ifølge *Interpretive Guidance* skal være opfyldt for, at en handling kan anses som DPH er *direct causation*-kriteriet. Det anføres herom:

”In order for the requirement of direct causation to be satisfied, there must be a direct causal link between a specific act and the harm likely to result either from

⁶⁹ *Interpretive Guidance*, s. 49

⁷⁰ *Ibid.*, s. 49-50 med domshenvisninger i note 109-110.

⁷¹ Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 723-724

⁷² Nils Melzer *Keeping the Balance between Military Necessity and Humanity: A Response to Four Critiques of the ICRC's Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities* see *id.* at, s. 861-862

⁷³ *Ibid.*, s. 861.

⁷⁴ *Ibid.*, s. 862.

that act, or from a coordinated military operation of which that act constitutes an integral part."⁷⁵

Det skal tilføjes, at der andre steder i *Interpretive Guidance* anvendes "concrete and coordinated military operation", altså skal det ikke bare være en koordineret, men også en konkret militæroperation.⁷⁶ *Interpretive Guidance* bruger yderligere formuleringen "concrete and coordinated tactical operation", altså med tilføjelse af "tactical".⁷⁷

8.1 Direkte og indirekte deltagelse

Udtrykket *direct participation in hostilities* forudsætter, at der også kan forelægge *indirekte* deltagelse i fjendtlighederne, som ikke medfører, at den civile mister sin beskyttelse.⁷⁸ API art. 51, stk. 3 beskytter netop civile, medmindre de tager "direct part" i fjendtlighederne.

Udtrykkene *direct*, som anvendes i API art. 51, stk. 3, og *active*, som anvendes i GC fælles art. 3, er synonyme. Belægget for dette er, at den franske tekst, som er lige bindende,⁷⁹ både i API, art. 51, stk. 3 og GC fælles art. 3 anvender udtrykket "*participant directement*",⁸⁰ og teksterne antages at have samme betydning, jf. VC art. 33, stk. 3.

Det anføres, at afgrænsningen mellem *direkte* og *indirekte* deltagelse i fjendtlighederne "corresponds, at the collective level of the opposing parties to an armed conflict, to that between the conduct of hostilities and other activities that are part of the general war effort or may be characterized as war-sustaining activities."⁸¹

Dette understøttes bl.a. med henvisning til kommentaren til API art. 43, stk. 2.⁸² Bestemmelsen vedrører *combatants privilege*, dvs. kombattanters ret til DPH, og kommentaren uddyber, hvad der omfattes heraf. Det anføres, at DPH ikke er begrænset til kamp og aktive militæroperationer, men at det ville være for bredt, såfremt DPH omfattede "the entire war effort", "as in modern warfare the whole population participates in the war effort to some extent, albeit indirectly."⁸³ Kommentaren støtter dermed, at civile aktiviteter, der falder under *general war effort* og *war-sustaining activities*, er *indirekte* deltagelse i fjendtlighederne og dermed ikke er DPH.

Når *Interpretive Guidance* snakker om afgrænsningen mellem "conduct of hostilities and other activities that are part of the general war effort or may be characterized as war-sustaining activities",⁸⁴ må *conduct of hostilities* altså forstås som direkte deltagelse i fjendtlighederne. Formuleringen er uheldig, da det trækker tråde til afgrænsningen af *hostilities*, som omtalt i afsnit 6, og derfor kan forvirre. Baggrundsdokumenterne afslører også to holdninger til, hvordan *direct causation*-kriteriet hænger sammen med *hostilities* begrebet. Nogle eksperter mente kausal nærhed ikke skulle vurderes separat, og alle handlinger som faldt under *hostilities*, skulle anses som DPH. Andre argumenterede for nødvendigheden af et kausalitetskrav, således at *direkte deltagelse* var det som forbandt handlingen til den objektive *hostilities*-situation.⁸⁵ Den valgte formulering forvirrer, men *Interpretive Guidance* synes at have valgt det sidste, hvor ikke alle aktiviteter, som falder indenfor *hostilities* anses som DPH, men der kræves *direkte deltagelse*. Det er derfor lidt uklart, hvorfor *Interpretive Guidance* inddrager en afgrænsning over for

⁷⁵ Se *Interpretive Guidance*, s. 51

⁷⁶ Se fx *ibid.*, s. 58 under afsnittet "Summary".

⁷⁷ Se *ibid.*, s. 54-55.

⁷⁸ Se *ibid.*, s. 51.

⁷⁹ Jf. henholdsvis GCI art. 55, stk. 1 og API art. 102.

⁸⁰ Se: *Interpretive Guidance*, s. 43; Schmitt *The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis* (2010), s. 24; DINSTEIN (2016), s. 174-175, § 470

⁸¹ Se *Interpretive Guidance*, s. 51

⁸² Se *ibid.*, s. 51, note 113.

⁸³ Se Kommentaren til tillægsprotokollerne, para. 1679

⁸⁴ Se *Interpretive Guidance*, s. 51

⁸⁵ Se Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 30

conduct of hostilities. Det bliver ikke mere klart af, at det i baggrundsdokumenterne anføres: "There appeared to be general agreement among the experts that the concept of "hostilities" did not include activities of a merely "war sustaining" nature and that "hostilities" had to be clearly distinguished from the general "war effort."⁸⁶ Altså er blevet det uklart om afgrænsningen af *general war effort* og *war-sustaining activities* sker over for *direkte deltagelse*, fordi det anses som *indirekte deltagelse* i fjendtlighederne, eller over for *hostilities*, fordi sådanne aktiviteter helt falder udenfor fjendtlighederne. Det første synes at være sandt, set i sammenhæng med resten af afsnittet om *direct causation*-kriteriet i *Interpretive Guidance*, men sammenblandingen er uheldig.

Ifølge *Interpretive Guidance* er *general war effort* "all activities objectively contributing to the military defeat of the adversary (e.g. design, production and shipment of weapons and military equipment, construction or repair of roads, ports, airports, bridges, railways and other infrastructure outside the context of concrete military operations)", og *war-sustaining activities* yderligere "political, economic or media activities supporting the general war effort (e.g. political propaganda, financial transactions, production of agricultural or non-military industrial goods)."⁸⁷

Det anføres, at aktiviteter, som falder under *general war effort* og *war-sustaining activities*, godt kan opfylde *threshold of harm*-kriteriet og endda være forudsætninger for skadens indtræden (som eksempel nævnes finansiering, forplejning, logi og produktion af våben og ammunition), men at *conduct of hostilities*, modsat *general war effort* og *war-sustaining activities*, er "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm", hvorimod aktiviteter, som falder under *general war effort* og *war-sustaining activities*, omfatter "activities that merely maintain or build up the capacity to cause such harm."⁸⁸ *Interpretive Guidance* henviser til kommentaren til API art. 51, stk. 3 samt *Strugar*.⁸⁹ Det anføres i kommentaren, at "'direct" participation means acts of war which by their nature or purpose are likely to cause actual harm to the personnel and equipment of the enemy armed forces."⁹⁰ Altså skal *direkte deltagelse* være "likely to cause actual harm." At *Interpretive Guidance* inddrager *conduct of hostilities*-begrebet i denne sammenhæng er meget uheldigt, da det er svært at forstå, hvorfor kapacitetsopbyggende/vedligeholdende aktiviteter falder udenfor *conduct of hostilities*. Det ville være mærkeligt, hvis fx generel efterretningsindsamling eller logistikarbejde, selvom det ikke kan anses som en forberedelsesforanstaltning integrerende til en specifik operation, skulle falde udenfor *conduct of hostilities*. Det bliver tydeligere senere, at det *Interpretive Guidance* mener, er at sådanne aktiviteter ikke kan anses som *direkte deltagelse*, som følge af *one causal step*-kriteriet, jf. afsnit 8.2.1 nedenfor. *Interpretive Guidance* anfører yderligere, at det under ekspertprocessen blev fremhævet, at "'direct participation" in hostilities is neither synonymous with "involvement in" or "contribution to" hostilities, nor with "preparing" or "enabling" someone else to directly participate in hostilities, but essentially means that an individual is personally "taking part in the ongoing exercise of harming the enemy" [...] and personally carrying out hostile acts which are "part of" the hostilities".⁹¹ Formuleringen er uheldig, når man tænker på at forberedelsesforanstaltninger kan anses som DPH, men må forstås således, at det er, fordi der kræves, at forberedelsesforanstaltninger anses som en integrerende del af en specifik operation, jf. afsnit 10.1, hvor den civile, der udfører dem, dermed selv anses for "taking part in the ongoing exercise of harming the enemy."

Schmitt kritiserer, at *Interpretive Guidance* udelukker alle kapacitetsopbyggende/vedligeholdende aktiviteter fra at være *direkte deltagelse*. Han foreslår et udvidet kriterie, der fx vil omfatte rekruttering af selvmordsbombere eller opkøb af materiale til at bygge selvmordsveste, jf. afsnit 8.2.1. Han kritiserer generelt *Interpretive Guidance*'s ensporede fokus på *harm* og ikke *benefit* – i stil med kritikken til *threshold of harm*-kriteriet.⁹²

---

⁸⁶ Se *ibid.*, s. 21.

⁸⁷ Se *Interpretive Guidance*, s. 51

⁸⁸ Se *ibid.*, s. 52.

⁸⁹ Se *ibid.*, s. 52, note 114.

⁹⁰ Se Kommentaren til tillægsprotokollerne, para. 1944

⁹¹ Se *Interpretive Guidance*, s. 52, note 114

⁹² Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 727

8.2 Direkte kausalitet

Interpretive Guidance anfører dernæst nærmere om definitionen af *direkte deltagelse*, at "[f]or a specific act to qualify as "direct" rather than "indirect" participation in hostilities there must be a sufficiently close causal relation between the act and the resulting harm", og at "indirect causation of harm" eller "materially facilitating harm" er for bredt, da hele "war effort" i så fald ville kunne anses som DPH. Afgrænsningen mellem *direkte* og *indirekte* deltagelse skal ifølge *Interpretive Guidance* fortolkes som svarende til afgrænsningen mellem direkte og indirekte "causation of harm". *Interpretive Guidance* henviser bl.a. til kommentaren til API art. 43, stk. 2, der ligeledes anfører: "Direct participation in hostilities implies a direct causal relationship between the activity engaged in and the harm done to the enemy at the time and the place where the activity takes place."⁹³

8.2.1 *One causal step*-kriteriet

Interpretive Guidance anfører, at direkte kausalitet, dvs. en direkte kausal sammenhæng mellem handlingen og skaden, kræver at skaden forårsages i et kausalt skridt (*one causal step*-kriteriet),⁹⁴ hvilket udelukker kapacitetsopbyggende/vedligeholdende aktiviteter.⁹⁵ Det er allerede tidligere blevet anført ovenfor i afsnit 8.1, at kapacitetsopbyggende/vedligeholdende aktiviteter anses som indirekte deltagelse. Citatet synes derfor at anføre, at det skyldes, at sådanne aktiviteter ikke forårsager skaden i et kausalt skridt.

Interpretive Guidance oplister dernæst en række aktiviteter, der som følge heraf, ikke anses som DPH; bl.a. "economic sanctions on a party" og "providing its adversary with supplies and services". Andre eksempler er bl.a. transport og produktion af våben samt rekruttering og træning af personel, medmindre det er med henblik på udførelsen af en forudbestemt fjendtlig operation, da det så vil være en integrerende del af denne.⁹⁶

Det anføres, at det hverken er nødvendigt eller tilstrækkeligt til at opfylde kravet om direkte årsagssammenhæng mellem handling og skade, at handlingen er en forudsætning for skadens indtræden. *Interpretive Guidance* nævner fx at støtte i form af våben eller forplejning til væbnede styrker er en forudsætning for, at de kan kæmpe og dermed skadens indtræden, men der ikke er direkte kausalitet mellem støtten og skaden. Omvendt er der direkte kausalitet mellem støtte som udkigspost under et bagholdsangreb og den mulige skade påført som følge af angrebet, også selvom udkigsposten ikke var en forudsætning for angrebets succes og dermed skadens indtræden.⁹⁷

Interpretive Guidance anfører, at temporal eller geografisk nærhed af handlingen og skaden ikke er afgørende for, om der er direkte kausalitet mellem handlingen og skaden. *Interpretive Guidance* nævner eksempler på handlinger, som er temporalt fjerne fra skaden (forsinkede våben fx lægning af miner) og geografisk fjerne fra skaden (fjernstyring fx af droner), hvor der er direkte kausalitet mellem handlingen og skaden. Omvendt nævnes, at civile, der tilbereder mad til de væbnede styrker, ikke anses for at opfylde kriteriet, uafhængigt af om maden tilberedes ved fronten eller 100 km derfra – støtteaktiviteten ville stadig ikke anses som havende forårsaget skade i et kausalt skridt.⁹⁸

Det anføres yderligere, at en uafbrudt kausal begivenhedskæde mellem handlingen og skaden ikke er tilstrækkelig til i sig selv at opfylde kriteriet om direkte kausalitet mellem handling og skade. Som eksempel anføres det, at produktion og opbevaring af en IED på et værksted eller køb eller smugling af IED komponenter kan være forbundet gennem en uafbrudt kausal begivenhedskæde med skaden som IED'en medfører, men anses modsat plantning og detonering ikke som at medføre skaden i et kausalt

---

⁹³ Se *Interpretive Guidance*, s. 52, herunder note 119 og 115 som citerer Kommentaren til tillægsprotokollerne, henholdsvis § 1679 og § 4787

⁹⁴ Se *Interpretive Guidance*, s. 53

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Se *ibid.*

⁹⁷ Se *ibid.*, s. 54.

⁹⁸ Se *ibid.*, s. 55.

skridt.⁹⁹ Er produktionen, opbevaringen, købet eller smuglingen en integrerende del af en konkret og koordineret militæroperation, anses det derimod som DPH, jf. nedenfor i afsnit 8.3. Ifølge baggrundsdokumenterne, var der ikke enighed om IED-eksemplet. Nogen anførte, at det samme må gælde for produktion af IEDs, som gælder for ansatte i våbenindustrien, som ikke anses som DPH, da der ikke er direkte kausalitet mellem våbenindustriens produktion af våben og skaden våbnene påfører. Andre mente ikke de to kunne sidestilles, da der er afgørende forskel på den kausale nærhed af handling og skadens indtræden.¹⁰⁰

Schmitt retter en generel kritik af *one causal step*-kriteriet. Han anfører, at *Interpretive Guidance* ingen steder positivt definerer "one causal step". Der gives kun en række eksempler på indirekte deltagelse, og det ikke er ensbetydende med, at handlingen skal være uundværlig for skadens indtræden, det er uafhængigt af temporal eller geografisk nærhed mellem handlingen og skaden, og det er ikke synonymt med et krav om en uafbrudt kausal begivenhedskæde. Yderligere anfører han, at *Interpretive Guidance* ikke anfører nogen juridisk begrundelse for eksistensen af et krav om, at skaden skal forårsages i et kausalt skridt.¹⁰¹

Det har heller ikke for denne forfatter været tydeligt, hvor *Interpretive Guidance* finder juridisk begrundelse for *one causal step*-kriteriet, og det er ikke særlig klart, hvad det nærmere indhold heraf er, udover at handlinger, som kun opbygger eller vedligeholder kapacitet til at påføre skade, ikke opfylder kriteriet.

Schmitt anfører, at *Interpretive Guidance* "cannot possibly have meant that there could literally be but a single step between the act of direct participation and its impact on hostilities." Han illustrerer dette ved et eksempel. "[G]athering tactical intelligence on the battlefield is undeniably direct participation, but it does not necessarily affect hostilities in a single step. The intelligence acquired may need to be fused with other intelligence, analyzed, and disseminated to fighting forces before its military effect can occur."¹⁰²

Melzer anfører, at også *Interpretive Guidance* vil anse dette som DPH, da det ville anses som en forberedelsesforanstaltning, der er en integrerende del af den efterfølgende taktiske operation, hvilken er designet til at skade fjenden i et kausalt skridt. Schmitt synes altså at have forstået det som om, at eksemplet med efterretningsindsamling ikke kan anses, som en integrerende del af en konkret og koordineret operation. Melzer anfører videre: "Similarly, the qualification as direct participation in hostilities of "training for a particular type of mission" will depend on whether it can reasonably be regarded as a preparatory measure integral to a predetermined hostile act or operation, and not on whether the trainer knows precisely when or where that hostile act or operation will be conducted."¹⁰³ Problemet er, når operationen ikke er "predetermined" – i så fald må det udledes, smh. IED eksemplet, at forberedelsesforanstaltningen ikke ville anses som DPH ifølge *Interpretive Guidance*. Schmitt foreslår derfor en udvidelse af, hvad der kræves af den operation, som handlingen er en integrerende del af, jf. nærmere nedenfor i afsnit 8.4.

8.3 A concrete and coordinated military operation of which that act constitutes an integral part

Om kollektive operationer anfører *Interpretive Guidance*, at der kan være direkte kausalitet mellem handlingen og skaden, også selvom det, for at skaden kan indtræde, er nødvendigt, at handlingen udføres i forening med andre handlinger. Der opstilles et kriterie om, at handlingen i så fald skal udgøre en

---

⁹⁹ Se *ibid.*, s. 54.

¹⁰⁰ Nils Melzer, Fourth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 27-28 November 2006): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2006), s. 48-50

¹⁰¹ Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 727-729

¹⁰² *Ibid.*, s. 728.

¹⁰³ Melzer *Keeping the Balance between Military Necessity and Humanity: A Response to Four Critiques of the ICRC's Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities* (2010), s. 867

integrerende del af en konkret og koordineret taktisk operation, som med objektiv sandsynlighed forårsager en skade, som opfylder *threshold of harm*-kriteriet, i et kausalt skridt.¹⁰⁴

Formålet med *integral*-kriteriet var at bevare et strengt krav om direkte kausalitet uden at fokusere udelukkende på den specifikke handling. Kriteriet udvider – sammen med det i afsnit 10 anførte om de temporale grænser for DPH ifm. forberedelsesforanstaltninger, deployering og returnering – hvad der opfylder *direct causation*-kriteriet. Valget af *integral* gør, at handlingen ikke blot skal bidrage til operationen, men være en reel del heraf, men handlingen udelukkes ikke fra at opfylde *direct causation*-kriteriet, blot fordi den udgør en mindre del af en operation. Fx anses en civil, der er udkigspost et sted, hvor fjenden sandsynligvis ikke kommer forbi, stadig for at foretage en handling, som er en integrerende del af operationen. ”Key” og ”necessary” var foreslået, men ansås for snævre, da det ville kræve at handlingen var afgørende eller en forudsætning for operationens succes. Som nævnt ovenfor i afsnit 8.2.1 har dette ikke betydning for, om der er direkte kausalitet. ”Supportive” ansås for bred, da handlinger, som ikke var en del af en konkret militæroperation, men blot understøttede denne så ville anses som DPH.¹⁰⁵

Interpretive Guidance oplister en række eksempler på handlinger, der som følge af, at de anses som en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation, vil kunne anses som DPH: identifikation og markering af mål, analyse og transmission af taktiske efterretninger til angribende styrker og instruktion og assistance til tropper med henblik på udførelse af en specifik militæroperation.¹⁰⁶ Som eksempel på identifikation og markering af mål, nævnes en somalisk kvinde, som flere gange kiggede ind i en bygning med soldater, hvorefter hun indikerede deres position til angribende styrker. Dette ligestilles med et *fire control system*, og anses som DPH. Der lægges vægt på ”the importance of the transmitted information for the direct causation of harm and, thus, for the execution of a concrete military operation.”¹⁰⁷

Geografisk og temporal nærhed mellem handlingen og operationen kan have betydning for om handlingen anses som en integrerende del af operationen. Hvis en lastbilchauffør, transporterer ammunition til en ”firing position”, vil dette anses som en integrerende del af ”the firing operation”. Ligeledes ville det, at chaufføren ledsager de væbnede styrker med ammunition ifm. en invasion, være en integrerende del af invasionen. Dette står i kontrast til en situation, hvor chaufføren transporterer ammunition til et lager, hvor den ikke skal bruges, men blot opbevares og senere transporteres videre – ”intermediate transport”. Her vil transporten ikke være en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation.¹⁰⁸ I eksemplerne ses, at transportens geografiske nærhed til operationen indgår i vurderingen af, om transporten er en integrerende del af operationen. Det skal kort nævnes, at lastbilen med ammunition er et selvstændigt lovligt militært mål, og ovenstående kun vedrører, om chaufføren DPH, og også er et lovligt mål. Ellers ville der skulle foretages en proportionalitetsvurdering af chaufføren som *collateral damage*, jf. afsnit 5.

Der skal være tale om en *konkret og koordineret taktisk militæroperation*. Operationen må derfor have en vis grad af specificering og organisering. Anvendelsen af *taktisk*, medfører at fokus er på taktiske bidrag og ikke strategiske bidrag. Det anføres om forberedelsesforanstaltninger, at sådanne er integrerende, når de er ”aiming to carry out a specific hostile act”, jf. afsnit 10.1, og som ovenfor anført, at denne er ”predetermined”, jf. afsnit 8.2.1. Læses det hele i sammenhæng, må det fortolkes således, at betingelsen om, at handlingen skal være en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation, kun opfyldes, såfremt handlingen er målrettet eksekveringen af en denne operation, som er forudbestemt, og ikke en generel kapacitetsopbygning til uspecificerede operationer. Men som også

---

¹⁰⁴ Se *Interpretive Guidance*, s. 54-55

¹⁰⁵ Se Melzer, Fourth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 27-28 November 2006): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2006), s. 46-47

¹⁰⁶ Se *Interpretive Guidance*, s. 55

¹⁰⁷ Ibid., s. 48, note 103, jf. s. 55, note 131.

¹⁰⁸ Se: *ibid.*, s. 56.; Melzer, Fourth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 27-28 November 2006): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2006), s. 48

anført af Melzer, er, hvorvidt operationen anses som forudbestemt, ikke afhængig af den civile som udfører forberedelsehandlingen kendskab til, hvor og hvornår operationen finder sted, dvs. operationens detaljer. Det afgørende må derfor være forberedelsesforanstaltningens funktion, der skal fremstå målrettet til at støtte en specifik operation. Her kan så faktorer som tid og sted inddrages, som også lige ovenfor anført.

8.4 Kritik

Schmitt mener, at *integral*-testen burde have været den eneste test og er tilstrækkelig til at vurdere, om der er direkte kausalitet, hvad end operationen er udført af én person eller en gruppe. Ydermere burde testen ikke begrænses til situationer med konkrete og koordinerede militæroperationer. Fokus på "integrality" i stedet for "number of steps" har en række fordele; handlinger, som er mange skridt fjerne fra skadens indtræden, kan stadig være integrerende til en operation, fx materialekøb til IED, og testen adskiller handlinger, som er kausale, men for fjerne i omfang og effekt fra fjendtlighederne til at medføre mistet beskyttelse.¹⁰⁹

Han anfører som eksempel, at den kausale sammenhæng mellem generel træning og påfølgende kampe er svag, men trænes *fighters* til at udføre en specifik operation, er den kausale sammenhæng relativt direkte og træningen er "integral to the ultimate conduct of the operation." Det sidste opfylder *Interpretive Guidance*'s kriterie, men Schmitt mener, at der også kan være direkte kausalitet et sted imellem; altså uden træningen er målrettet en forudbestemt mission. Han vil udvide *integral part*-kriteriet til at omfatte "training for a particular type of mission which, although the trainer may not know precisely when or where it will be conducted, is likely to occur with certainty in the near future." Altså ikke stille krav om, at handlingen er en integrerende del af en konkret og koordineret militæroperation, men i stedet blot, en integrerende del af en bestemt type operation, som er "likely to occur with certainty in the near future". Ifølge Schmitt er denne udvidede test den eneste nødvendige test, hvorfor *one causal step*-testen ikke er nødvendig. Fx vil træning af selvmordsbombere opfylde Schmitts test, men ikke *Interpretive Guidance*'s, da den på trods af den uafbrudte kausale begivenhedskæde ikke opfylder *one causal step*-testen, og opfylder heller ikke *Interpretive Guidance*'s *integral*-test, da træningen ikke er en integrerende del af en konkret og koordineret operation, da der ikke eksisterer en *predetermined specific operation*, men blot en bestemt type operation, som er "likely to occur with certainty in the near future", dvs. opbygger kapacitet til en uspecificeret operation.¹¹⁰ "[I]ndividual conduct that merely builds up or maintains the capacity of a party to harm its adversary, or which otherwise only indirectly causes harm" – herunder IED-produktion – som ikke er en integrerende del af en konkret og koordineret operation, vil efter Schmitts test også kunne anses som *direkte deltagelse*. Den geografiske og temporale nærhed af handlingen til den potentielle operation er faktorer, som kan indgå i *integral*-testen.¹¹¹

Melzer mener, at Schmitt misforstår sammenhængen mellem *one causal step*-testen og *integral*-testen ved fastlæggelsen af, om der er direkte kausalitet, da *integral*-testen er sekundær og ikke alternativ til *one causal step*-testen, da operationen som handlingen er en integrerende del af, skal opfylde *one causal step*-testen.¹¹² Det giver ikke mening kun at have en *integral* test, da der stadig må kræves, at der er direkte kausalitet mellem operationen og skaden, jf. afsnit 8.2. Schmitt synes dog også at være enig, når han skriver "[...] there must be a close relationship between the act and the harm or benefit. The phrase "integral part" encompasses both acts that in themselves cause the harm or benefit and those which contribute in a relatively direct sense to the causation of such harm or benefit." Hans *integral*-test synes derfor også at indeholde en kausalitetsvurdering; altså en toleddet test ligesom *Interpretive Guidance*, dog med et mindre krav til specificeringsgraden af operationen samt en afskaffelse af *one causal step*-standardens i kausalitetsvurderingen.

---

¹⁰⁹ Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 729

¹¹⁰ *Ibid.*, s. 729-730.

¹¹¹ *Ibid.*, s. 731-732 med henvisninger til statspraksis og kommentaren til tillægsprotokollerne til støtte.

¹¹² Melzer *Keeping the Balance between Military Necessity and Humanity: A Response to Four Critiques of the ICRC's Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities* (2010), s. 866-867

Schmitt giver ikke, som også Melzer påpeger,¹¹³ en klar definition af, hvad der anses som direkte kausalitet, men giver blot eksempler. Det kan dog fastslås, at hans direkte kausalitet-koncept er bredere end *Interpretive Guidance*'s. Melzer mener, at et bredere kriterie vil medføre fejlvurderinger og misbrug, og beskylder Schmitt for ikke at understøtte testen med henvisning til statspraksis; noget *Interpretive Guidance* og Melzer dog heller ikke selv gør.¹¹⁴

Både Schmitt og *Interpretive Guidance*, synes ikke at opstille klare kriterier for, hvad der præcis kræves for, at der er direkte kausalitet mellem handling/operation og skaden. Baggrundsdokumenterne til *Interpretive Guidance* anfører også, at det vil være svært at opstille et abstrakt skæringspunkt for, hvornår *direct causation*-kriteriet er opfyldt, som kan anvendes i enhver situation, da vurderingen ofte afhænger af de konkrete omstændighederne.¹¹⁵

9 Belligerent nexus-kriteriet

Tredje kriterie som ifølge *Interpretive Guidance* skal være opfyldt for, at en handling kan anses som DPH, er *belligerent nexus*-kriteriet. Det anføres herom:

*"In order to meet the requirement of belligerent nexus, an act must be specifically designed to directly cause the required threshold of harm in support of a party to the conflict and to the detriment of another."*¹¹⁶

Den civiles handling skal altså være specifikt designet til at opfylde *threshold of harm*-kriteriet og *direct causation*-kriteriet både, jf. "and", til støtte for en part i konflikten og til skade for en anden.

Kriteriet er afgørende, da det er det, der sikrer, at den civiles handling er tæt nok knyttet til fjendtligheder, at den er en del deraf. Opfyldes kriteriet ikke, er handlingen ikke *deltagelse* i fjendtlighederne.¹¹⁷

Interpretive Guidance anfører, at kriteriet vedrører "the relation between an act and the conduct of hostilities between the parties to an armed conflict", og svarer ikke til det generelle nexus-kriterie, som er opstillet af ICTY og ICTR for at kvalificere en handling som en krigsforbrydelse, hvilket vedrører "the relation between an act and a situation of armed conflict as a whole".¹¹⁸ Fortolkningen af nexus-kriteriet skal tilpasses kvalificeringen af DPH, da DPH er et IHL begreb og kun omfatter handlinger, som falder under *hostilities*, hvorimod krigsforbrydelser, som er et internationalt strafferetligt begreb, omfatter handlinger, som falder under *armed conflict*, der, jf. afsnit 6, også omfatter handlinger udenfor *hostilities*.¹¹⁹

9.1 Belligerent nexus og subjective intent

Det anføres i *Interpretive Guidance*, at vurderingen af, om handlingen er "designet to" er uafhængig af den civiles sindstilstand, og der stilles ikke krav til *subjective intent*. I stedet er det afgørende for vurderingen det objektive formål med handlingen, hvilket er udtrykt i designet af handlingen eller operationen. Vurderingen er derfor uafhængig af fx personlig nød, begrænsede åndsevner eller vilje til at påtage sig ansvaret for handlingen. Selv civile, som tvinges til at DPH, kan miste deres beskyttelse. I en situation med ekstreme omstændigheder, hvor den civile fx er fuldstændig uvidende om sin rolle i fjendtlighederne eller er fuldstændig "deprived of their physical freedom of action", anses den civile

---

¹¹³ Ibid., s. 867.

¹¹⁴ Ibid., s. 868 herunder note 133.

¹¹⁵ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 35-36

¹¹⁶ *Interpretive Guidance*, s. 58

¹¹⁷ Ibid., s. 58-59.

¹¹⁸ Ibid., s. 58, note 147.

¹¹⁹ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 24-25

dog ikke for at udføre handlingen og forbliver beskyttet.¹²⁰ Baggrunden for det objektive kriterie, var at det ikke fandtes realistisk i praksis for en kombattant ex ante at vurdere den civile sindstilstand.¹²¹

Interpretive Guidance anfører om vurderingen: ”These determinations must be based on the information reasonably available to the person called on to make the determination, but they must always be deduced from objectively verifiable factors. In practice, the decisive question should be whether the conduct of a civilian, in conjunction with the circumstances prevailing at the relevant time and place, can reasonably be perceived as an act designed to support one party to the conflict by directly causing the required threshold of harm to another party.”¹²²

Visse eksperter kritiserede, at *subjective intent* ikke indgik i vurderingen, da man så ikke med sikkerhed kunne vide, om den civile rent faktisk DPH, og dermed risikerede at fratage civile beskyttelse uden, at de egentlig DPH.¹²³ En ekspert anførte, at det, at en vurdering af *subjective intent* var en upraktisk model, ikke var en undskyldning for at udelukke et krav om *subjective intent* hos den civile.¹²⁴ Den fremherskende konklusion blandt *Interpretive Guidance*-eksperterne var dog, at DPH ikke kræver *subjective intent*. De anfører, at ordlyden af API art. 51, stk. 3 ikke indeholder noget subjektivt element.¹²⁵ Schmitt stiller heller ikke krav om *subjective intent*.¹²⁶ Han beskriver forskellen på et *subjective intent* og *belligerent nexus* som: ”The question is not whether the participants wanted to harm the enemy, but instead whether their actions were of a nature to do so.”¹²⁷

9.2 Praktiske eksempler på anvendelsen af *belligerent nexus*-kriteriet

Interpretive Guidance giver typeeksempler på aktiviteter, som opfylder både *threshold of harm*-kriteriet samt *direct causation*-kriteriet, men pga. *belligerent nexus*-kriteriet ikke kan anses som DPH.

Civile kan forsvare sig selv eller andre mod vold, som er ulovlig efter IHL, uden at DPH; fx mod soldater, der ulovligt angriber, røver, voldtager eller dræber civile. Selvforsvaret er ikke ”designed to” støtte en part og skade en anden.¹²⁸

Interpretive Guidance anfører, at der i IHL sondres mellem *conduct of hostilities* og udøvelse af magt eller myndighed over personer eller territorie. Det anføres i forlængelse heraf, at civile der begår drab, skade eller ødelæggelse på personer eller objekter, som er under en parts kontrol, jf. GC IV art. 4, GC III art. 5 og AP I art. 75, stk. 1, ikke ”without more” anses som DPH. Civile administrative, judicielle og disciplinære myndigheder kan på vegne af en part udøve magt eller myndighed over personer eller territorie, som er under partens kontrol, uden disse DPH.¹²⁹ Som anført ovenfor i afsnit 3, kan civile godt DPH under *belligerent occupation*, hvilket også er overensstemmende med, at civile ifølge *Interpretive Guidance* ikke ”without more” anses som DPH. Det er derfor problematisk, når *Interpretive Guidance* anfører, at bevogtning af POW og krigsforbrydelser i magt/myndighed-situationen ikke opfylder *belligerent nexus*-kriteriet,¹³⁰ selvom det klart er ”designed to” støtte en part og skade en anden. *Interpretive Guidance* mener ikke, civile kan DPH i magt/myndighed-situationen, da den falder udenfor

---

¹²⁰ *Interpretive Guidance*, s. 59-60

¹²¹ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 10 og s. 26

¹²² *Interpretive Guidance*, s. 63-64

¹²³ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 26-27

¹²⁴ *Ibid.*, s. 33-34.

¹²⁵ *Ibid.*, s. 34.

¹²⁶ Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 735

¹²⁷ *Ibid.*, s. 735-736.

¹²⁸ *Interpretive Guidance*, s. 61

¹²⁹ *Ibid.*, s. 61-62.

¹³⁰ *Ibid.*, s. 62 smh. 48, særligt note 99.

conduct of hostilities.¹³¹ IHL opdeles i to *legal regimes*; Haag- og Genève- og Genèvelov.¹³² Opdelingen er forældet,¹³³ og tilknytningen til *hostilities* bør afgøres efter *belligerent nexus*-kriteriet.

Interpretive Guidance anfører, at borgerlige uroligheder herunder demonstrationer og optøjer kan anses som "designed to" skade den ene part, men ikke støtte en anden part, da baggrunden for urolighederne er utilfredshed med fx territoriale myndigheder, og der dermed ikke er den fornødne tilknytning til fjendtlighederne mellem parterne.¹³⁴

Civile der udnytter sammenbrud af lov og orden ifm. en *armed conflict* til at begå inter-civil vold, anses ikke som DPH, medmindre volden er "designed to" skade en part og støtte en anden part i konflikten, fx motiveret af "the same political disputes or ethnic hatred that underlie the surrounding armed conflict and where it causes harm of a specifically military nature."¹³⁵ Baggrundsdokumenterne nævner terrorangreb, gidseltagning og etnisk udrensning som eksempler.¹³⁶ Volden kan naturligvis isoleret nå tærsklen for, at en selvstændig *armed conflict* opstår fx ved vold udøvet af en uafhængig væbnet gruppe. Ellers vil håndtering af volden skulle have hjemmel i law enforcement reglerne.¹³⁷

Der vil altid skulle foretages en konkret vurdering, da handlingen efter omstændighederne vil kunne anses som at opfylde *belligerent nexus*-kriteriet.

9.3 Kritik

Schmitt kritiserer, at "in support of a party to the conflict and to the detriment of another" er kumulative kriterier, og mener, det skulle have været alternative kriterier. Han anfører, at det "presumes a zero-sum game in which one party necessarily benefits from the harm caused the other." Han mener, der kan opstå en situation, hvor en organiseret væbnet gruppe eller en individuel civil handler imod begge parter, fx fordi de ønsker at overtage magten selv.¹³⁸

Melzer argumenterer imod dette og anfører, at uden kumulative kriterier, vil handlinger, som ikke har tilknytning til *hostilities*, kunne anses som DPH. Denne forfatter tilslutter sig dette. Fx ville civile uroligheder kunne anses som DPH, selvom de ikke, som ovenfor i afsnit 9.2 anført, har den tilstrækkelige tilknytning til fjendtlighederne, da de ikke er designet til støtte for en part, men blot til skade for en part, som de civile er utilfredse med. Melzer anfører, at *hostilities* vedrører "means and methods of warfare between parties to an armed conflict", hvorfor "armed violence", som ikke er mellem parterne ikke kan udgøre *hostilities*. I stedet falder sådanne tilfælde under law enforcement reglerne regi medmindre altså, at "armed violence" isoleret når tærsklen for at en selvstændig *armed conflict* opstår.¹³⁹

10 Temporal afgrænsning af DPH

Det følger af ordlyden i API art. 51, stk. 3, at civile mister beskyttelsen mod angreb "for such time as they take a direct part in hostilities". Ovenfor er indholdet af "take a direct part in hostilities" nærmere defineret. I følgende afsnit defineres "for such time", dvs. de temporale grænser for, hvornår DPH begynder og slutter, søges fastlagt, jf. dog afgrænsningen nederst i afsnit 6.

---

¹³¹ Melzer, Fifth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 5-6 February 2008): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2008), s. 62

¹³² *ibid.*, s. 63.

¹³³ SOLIS (2016), s. 89

¹³⁴ *Interpretive Guidance*, s. 63

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Melzer, Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report (International Committee of the Red Cross 2005), s. 8

¹³⁷ *Interpretive Guidance*, s. 59 herunder note 149

¹³⁸ Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 736

¹³⁹ Melzer *Keeping the Balance between Military Necessity and Humanity: A Response to Four Critiques of the ICRC's Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities* (2010), s. 873-874

Interpretive Guidance anfører, at den umiddelbare udførelsesfase af en specifik handling uden tvivl er omfattet af DPH-konceptet, såfremt de tre kriterier for DPH er opfyldt.¹⁴⁰ Det anføres yderligere, at "[w]here preparatory measures and geographical deployments or withdrawals constitute an integral part of a specific act or operation amounting to direct participation in hostilities, they extend the beginning and end of the act or operation beyond the phase of its immediate execution."¹⁴¹

10.1 Forberedelsesforanstaltninger

Interpretive Guidance anfører, at forberedelsesforanstaltninger, som anses som DPH, svarer til de i AP I art. 44, stk. 3, omtalte "military operation[s] preparatory to an attack". Det uddybes af *Interpretive Guidance*, at dette er forberedelsesforanstaltninger "[...] of a specifically military nature and so closely linked to the subsequent execution of a specific hostile act that they already constitute an integral part of that act." Forberedelse til et generelt felttog med uspecificerede operationer kan derfor ifølge *Interpretive Guidance* ikke kvalificeres som DPH. Dernæst anføres det, at forberedelsesforanstaltninger "aiming to carry out a specific hostile act" vil anses som DPH, men ikke forberedelsesforanstaltninger "aiming to establish the general capacity to carry out unspecified hostile acts". Det påpeges, at dette er på linje med afgrænsningen mellem direkte og indirekte deltagelse i fjendtlighederne, hvor det også kræves, at "an individual is personally "taking part in the ongoing exercise of harming the enemy" [...] and personally carrying out hostile acts which are "part of" the hostilities."¹⁴² Det afgørende vil altså være, at forberedelsesforanstaltningen er udført med henblik på eksekvering af en specifik fjendtlig handling, som den er en integrerende del af; det skal ikke bare være generel kapacitetsopbygning. Som eksempler på forberedelsesforanstaltninger der næsten med sikkerhed vil anses som DPH, hvis de er udført med henblik på eksekvering af en specifik fjendtlig handling, nævner *Interpretive Guidance*: ekvipering, instruktion og transport af personel, efterretningsindsamling og forberedelse, transport og positionering af våben og udstyr. Den videre klassificering skal foretages efter *direct causation*-kriteriet.¹⁴³ Som typeeksempler på generel kapacitetsopbygning oplistes "purchase, production, smuggling and hiding of weapons; general recruitment and training of personnel; and financial, administrative or political support to armed actors", men det understreges, at der altid skal foretages en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder.¹⁴⁴ Det anføres, at en forberedelsesforanstaltningens temporale eller geografiske nærhed til udførelsen eller uundværligheden af forberedelsesforanstaltningen for udførelsen af den specifikke fjendtlige handling ikke er afgørende for, om forberedelseshandlingen anses som DPH.¹⁴⁵

Nærmere om begrebet "specific hostile act", kan siges, at denne skal være "predetermined", som Melzer anfører i sit argument ifm. diskussionen om *one causal step*-kriteriet: "Similarly, the qualification as direct participation in hostilities of "training for a particular type of mission" will depend on whether it can reasonably be regarded as a preparatory measure integral to a predetermined hostile act or operation, and not on whether the trainer knows precisely when or where that hostile act or operation will be conducted.", jf. nærmere afsnit 8.2.1.

10.2 Deployering og returnering

Såfremt deployering og returnering anses som en integrerende del af en specifik handling, som kan klassificeres som DPH, anses deployeringen og returneringen ligeledes for DPH. Hvis udførelsen af en specifik DPH-handling kræver forudgående geografisk deployering, så anses denne deployering som en integrerende del af DPH-handlingen. En sådan deployering begynder, når den civile fysisk flytter sig med henblik på udførelsen af en specifik operation. Når udførelsen af en DPH-handling ikke kræver, at den civile flytter sig geografisk fx ved fjernstyrede våbensystemer, så starter DPH først ved den umiddelbare udførelse af handlingen eller en forberedelsesforanstaltning, som er en integrerende del af

---

¹⁴⁰ *Interpretive Guidance*, s. 65

¹⁴¹ *Ibid.*, s. 68.

¹⁴² *Ibid.*, s. 66, note 180 med henvisning til s. 52, note 114 og Section V.2.(b).

¹⁴³ *Ibid.*, s. 67, note 181.

¹⁴⁴ *Ibid.*, s. 65-67.

¹⁴⁵ *Ibid.*, s. 66.

handlingen. Når returnering fra udførelsen af en specifik DPH-handling forbliver en integrerende del af den forudgående operation, så anses returneringen som en militær tilbagetrækning og ikke overgivelse. Returnering fra udførelsen af en specifik DPH-handling ophører med at anses som DPH, når den civile fysisk separerer sig fra operationen (*Interpretive Guidance* nævner fx “by laying down, storing or hiding the weapons or other equipment used) og genoptaget aktiviteter adskilt fra operationen.¹⁴⁶ *Interpretive Guidance* understøtter dette med henvisning til kommentaren til tillægsprotokollerne.¹⁴⁷ Kommentaren anfører, at det under forarbejdet til tillægsprotokollerne blev anført af mange delegerationer, at ”hostilities” også omfattede ”preparations for combat and the return from combat”. Det anførtes: ”[T]o restrict this concept to combat and to active military operations would be too narrow.”¹⁴⁸ Det må antages, at deployering er omfattet af det som kommentaren kalder ”preparations for combat”, da deployering, hvis nødvendig, er en forberedelsesforanstaltning. Dette understøttes af, at returnering er nævnt.

10.3 Kritik

Begreberne ”military operation[s] preparatory to an attack” og “deployment” stammer fra AP I art. 44, stk. 3.¹⁴⁹ Schmitt kritiserer henvisningen hertil, da der hverken i bestemmelsen eller kommentaren hertil gives nogen beskrivelse af handlinger, som falder under disse, og at kommentaren specifikt anfører, at der ikke var enighed om, hvad der faldt under ”deployment”. Han mener derfor at henvisningen til bestemmelsen er tautologisk.¹⁵⁰

Schmitt mener generelt, at *Interpretive Guidance* er for restriktiv i sin temporale afgræsning af DPH. Schmitt kritiserer kravet om, at forberedelsesforanstaltningen, deployeringen eller returnering, skal anses som en konkret komponent i en operation. Han anfører: ”An alternative view popular among the group of DPH experts looked instead to the chain of causation and argued that the period of participation should extend as far before and after a hostile action as a causal connection existed.”¹⁵¹ Det anføres, at IED-produktion hermed ville anses som DPH.¹⁵²

Dinstein anfører på linje med Schmitt: ”[...] in demarcating the relevant time span in the course of which a civilian is directly taking part in hostilities, it is necessary to go as far as is reasonably required both ‘upstream’ and ‘downstream’ from the actual engagement.”¹⁵³ Han uddyber dette med et eksempel på en *logic bomb*, hvor effekterne heraf er temporalt forskudte fra placeringen på computeren, hvortil han tilføjer: ”As asserted in the Talinn Manual, the duration of an individual’s direct participation extends from the earliest point of planning the mission to the termination of his role in the operation (up to and including activation of the ‘logic bomb’).”¹⁵⁴ Eksemplet giver et billede af, hvor grænserne ”upstream” og ”downstream” går.

11 Informationsdeling på sociale medier

Da invasionen af Ukraine startede, stod det hurtigt klart, at krigen ville blive den mest dokumenterede nogensinde. Sociale medier overflød med hundredvis, hvis ikke tusindvis, af opslag i minuttet. Særligt på Twitter og Telegram kunne invasionen følges live, da civile overalt i Ukraine postede om begivenhederne uden for deres dør. Ud fra tekst og billeder kunne de russiske kolonner følges igennem landet. Fra et IHL perspektiv spørger man hurtigt sig selv, hvordan dette sådan en informationsdeling skal

---

¹⁴⁶ Ibid., s. 67-68.

¹⁴⁷ Ibid., s. 67, note 183.

¹⁴⁸ Kommentaren til tillægsprotokollerne, § 1679 Se yderligere § 1943 og § 4788.

¹⁴⁹ Der henvises til bestemmelsen i *Interpretive Guidance*, s. 65, note 179

¹⁵⁰ Schmitt *The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis* (2010), s. 36

¹⁵¹ Ibid., s. 36-37.

¹⁵² Ibid., s. 37.

¹⁵³ Schmitt anvender samme formulering i Schmitt *Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements* (2010), s. 739

¹⁵⁴ DINSTEIN (2016), s. 176-177, para. 476

klassificeres. Er det en form for journalistik eller en generel folkeoplysning, er det efterretningsaktiviteter måske endda spionage? Er det DPH? Eller er det noget helt andet måske nyt, som ikke er set før – og i så fald kan allerede eksisterende IHL anvendes herpå?

Case 1 undersøger, hvorvidt civiles informationsdeling på SoMe ifm. krigen kan anses som DPH. Dette vurderes efter den ovenfor gennemgåede teori.

11.1 Informationstyper – sociale mediers funktioner og begreber

Der skal som nævnt foretages en juridisk klassificering af informationsdeling via et opslag på en SoMe-plattform; dette kunne fx være Twitter eller Telegram. Et sådant opslag kan indeholde en række information – her inddelt i forskellige informationstyper: *Tekst, medier, geolokation, tidsstempel og tagging*. Dette er informationstyper, som kan slås op på de fleste SoMe-platforme.

Alt den information, som normalt kan deles i *tekst*, kan postes. Nogen SoMe-platforme indeholder en anslagsbegrænsning.¹⁵⁵ *Medier* vil typisk være et foto-, lyd- eller videomedie, men nogle SoMe-platforme tillader forskellige filtyper i deres opslag. Afhængigt af filtyperne der tillades, vil der kunne deles adskillige typer informationer. Dette speciale beskæftiger sig hovedsageligt med billede-/videomediet i opslag, da disse er de hyppigst delte. De fleste SoMe-platforme tilbyder muligheden for *geotagging*, dvs. at opgive den lokation, som opslaget er postet fra. Det er forskelligt, hvorvidt dette kan vælges manuelt eller er begrænset til telefonens lokation på opslagstidspunktet. Lokation kan også angives i teksten fx en adresse eller GPS-koordinater. Anvendes geotagging-systemet, vil det ofte være muligt at finde opslaget i en søgning efter lokationen fx via kort.¹⁵⁶ Stort set alle SoMe *tidsstempler*, hvornår et opslag er postet. Nogen SoMe-platforme giver mulighed for at ændre opslaget efter, hvilket ofte tidsstemples. Andre tidspunkter kan også manuelt angives i teksten. De fleste SoMe-platforme tillader *tagging* af andres profiler i opslag. Hermed oprettes et link, således man fra opslaget kan klikke på linket og gå direkte til den taggede profil. Ejeren af den taggede profil modtager typisk en besked med information om tagget og opslaget. Tagging gør derfor både folk opmærksom på den taggede profil og den taggede profils ejer opmærksom på opslaget.¹⁵⁷ En anden form for tagging, er anvendelse af *hashtags*, fx *”#russiaukrainewar”* eller *”#kyev”*. Disse anvendes til at indekserer efter ord eller emner. Det vil typisk være muligt at søge direkte på disse, og nogle platforme giver endda mulighed for at følge bestemte hashtags, således at følgeren gøres opmærksom på nye opslag, som anvender disse. Nogle SoMe-platforme tæller antal anvendelser af hashtags til lister over de mest anvendte indenfor en given tidsperiode, som muliggør, at hashtag kan *”trende”*, så der skabes opmærksomhed om det, hashtagget omhandler.¹⁵⁸ Det kan og er blevet anvendt til at sprede information til mange og hurtigt.¹⁵⁹ Andre begreber er *følgere* og *offentlighed*. De fleste SoMe-platforme giver mulighed for at følge andres profiler. Når så disse profiler laver et opslag, bliver følgerne gjort opmærksom herpå. Som udgangspunkt, des flere følgere en profil har, des flere ser opslaget. Det er på de fleste SoMe-platforme muligt at begrænse offentligheden af opslag; typisk ved en anmodning-accept-model for følgere eller ved at poste opslaget i en gruppe, der kræver invitation. Gruppens eksistens kan også typisk sættes som usynlig for ikke-inviterede.¹⁶⁰ Det skal kort nævnes, at medier som fotos og videoer kan indeholde metadata som fx

¹⁵⁵ Fx er tekst i et opslag på Twitter begrænset til 280 anslag. Se herom: Counting characters when composing Tweets tilgængelig på: <https://developer.twitter.com/en/docs/counting-characters> (sidst tilgået d. 31. august 2022)

¹⁵⁶ Se til illustration: Snapchat Map tilgængelig på: <https://map.snapchat.com/> (sidst tilgået d. 31. august 2022)

¹⁵⁷ Se til illustration om tagging på Facebook: Hvad er et tagging på Facebook, og hvordan fungerer det? tilgængelig på: https://www.facebook.com/help/124970597582337/?helpref=uf_share (sidst tilgået d. 31. august 2022)

¹⁵⁸ Se til illustration om hashtags på Twitter: How to use hashtags tilgængelig på: <https://help.twitter.com/en/using-twitter/how-to-use-hashtags> (sidst tilgået d. 31. august 2022)

¹⁵⁹ Se mere om hashtags funktion og anvendelsesmuligheder: Clodagh O’Brien How to Use Hashtags Effectively on Social Media (Digital Marketing Institute, 8. januar 2022) tilgængelig på: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/how-to-use-hashtags-in-social-media> (sidst tilgået d. 31. august 2022)

¹⁶⁰ Se til illustration om følger-systemet på Twitter: Following FAQs tilgængelig på: <https://help.twitter.com/en/using-twitter/following-faqs> (sidst tilgået d. 31. august 2022). Se til illustration om gruppe-systemet på Telegram: Groups and Channels tilgængelig på: <https://telegram.org/faq#groups-and>

tidspunkt og lokation for, hvornår de er taget, som tilføjes automatisk. Alle større SoMe-platformer fjerner sådan data, når mediet postes. Det er derfor ikke relevant i casen. En SoMe-plattform kan have adgang til mere information end brugerne, fx metadata, afhængigt af dataregulering og aftaler. Informationsdeling kan derfor også ske på denne måde. Dette falder udenfor specialet.

11.2 Journalistik og spionage – en kort afgrænsning

Når man klassificerer informationsdeling under væbnede konflikter, kan man ikke undgå begreberne journalistik og spionage. I indeværende afsnit redegøres kort for de to begreber i IHL-regi, og hvordan de relaterer sig til DPH-konceptet.

11.2.1 Journalistik

Journalister engageret i farlige professionelle missioner i områder med væbnet konflikt anses som civile, jf. AP I art. 50, stk. 1, jf. AP I art. 79, stk. 1. Journalister ville dog også blive anset som civile foruden denne bestemmelse, da de ikke er kombattanter, jf. afsnit 4.¹⁶¹ Journalister, der er en del af en parts væbnede styrker og dækker konflikten på vegne af denne part, er dog ikke civile, men kombattanter.¹⁶²

Krigskorrespondenter er en anden kategori af journalister, som ledsager en parts væbnede styrker uden selv at være medlem heraf og har fået autorisation af parten hertil, jf. GCIII art. 4A, nr. 4. På trods af at de på denne måde samarbejder med en parts væbnede styrker, anses de stadig for civile – dette gælder også krigskorrespondenter, som er *embedded* i en specifik enhed.¹⁶³ Journalister kan anskaffe sig et officielt ID-kort, men det er ikke et krav, jf. API art. 79, stk. 3. Krigskorrespondenter skal modtage et fra den part, hvis væbnede styrker de tilknyttes, jf. GCIII art. 4A, nr. 4. Dette tjener dog kun som bevis for autorisation og er ikke en forudsætning for deres beskyttelse.¹⁶⁴

Journalister er ikke kun fuldtidsjournalister, men også deltidsjournalister, herunder bl.a. ”freelance-personnel” og ”persons representing Internet blogs and private news bulletins circulated through e-mail or SMS”. Da beskyttelsen af journalister er overensstemmende med beskyttelsen af civile, er denne opdeling ikke relevant.¹⁶⁵ Beskyttelsen omfatter ikke blot reporteren, men også associeret personel.¹⁶⁶ Beskyttelsen efter AP I gælder uafhængig af nationalitet.¹⁶⁷

Journalisters beskyttelse forudsætter, at de ”take no action adversely affecting their status as civilians”, jf. AP I art. 79, stk. 2. Herved må i hvert fald forstås, at civile journalister, som DPH, mister deres beskyttelse, ligesom andre civile, der DPH, uafhængigt af klassificering som journalist.¹⁶⁸

En særlig problematik er grænsen mellem journalistik og spionage. Journalister mister naturligvis beskyttelsen, såfremt de udfører spionage, men grænsen mellem nyhedsindsamling og spionage kan være udflydende og uklar.¹⁶⁹

---

channels (sidst tilgået d. 31. august 2022) Se om gruppe-systemet på Facebook: Om Facebook-grupper tilgængelig på:
https://www.facebook.com/business/help/786348878426465?id=939256796236247&helpref=uf_permalink
(sidst tilgået d. 31. august 2022)

¹⁶¹ DINSTEIN (2016), s. 200, para. 536

¹⁶² Ibid., s. 199, para. 532.; Yoram Dinstein *The International Status, Rights and Duties of Duly Accredited Journalists in Times of Armed Conflict* (2009), s. 455, para. 11

¹⁶³ DINSTEIN (2016), s. 200, para. 535

¹⁶⁴ Dinstein *The International Status, Rights and Duties of Duly Accredited Journalists in Times of Armed Conflict* (2009), s. 464, para. 44

¹⁶⁵ Ibid., s. 461, para. 32.

¹⁶⁶ Ibid., s. 461, para. 33.

¹⁶⁷ Ibid., s. 461-462, para. 34.

¹⁶⁸ Ibid., s. 462, para. 37.

¹⁶⁹ Ibid., s. 463, para. 40-41.

11.2.2 Spionage

HR IV art. 29 indeholder definitionen på en spion i IHL: "A person can only be considered a spy when, acting clandestinely or on false pretences, he obtains or endeavours to obtain information in the zone of operations of a belligerent, with the intention of communicating it to the hostile party. [...]" Omfattet af "person" er både civile og kombattanter.¹⁷⁰ Bestemmelsen indeholder 3 kumulative elementer, som alle skal være til stede for, at aktiviteten kan anses som spionage.

Spionagen skal foregå "in the zone of operations of a belligerent". Dette begrænser sig ikke til frontlinjen, men spionage kan kun foregå på fjendtligt kontrolleret territorie, dvs. ikke territorie kontrolleret af spionens egen stats – Dinstein anfører "espionage can only be committed behind enemy lines". Det er spionens fysiske placering, der er afgørende.¹⁷¹ Dette er i overensstemmelse med AP I art. 46, som indeholder en nyere regulering af spionage, dog kun for medlemmer af de væbnede styrker, hvor udtrykket "territory occupied by an adverse Party" nu anvendes.

Andet kumulative element vedrører selve handlingen, som skal gå ud på, at spionen "obtains or endeavours to obtain information" med "intention of communicating it to the hostile party". Altså skal spionen skaffe sig eller forsøge at skaffe sig efterretninger på fjendtligt kontrolleret territorie om fjenden og have intention om at viderebringe dette til modstående part. Dinstein anfører, at spionen enten selv kan indsamle informationen, viderebringe information indsamlet af andre til modstående part eller blot viderebringe en depeche uafhængigt af indholdet heraf gennem fjendtligt territorie, og det kvalificeres som spionage.¹⁷²

Tredje kumulative element vedrører måden, hvorpå spionen udfører spionagen. Spionen skal foretage handlingen "acting clandestinely or on false pretences". Det er ikke nærmere specificeret, hvad dette indebærer for civile spioner, men HR IV art. 29 anfører, at soldater, dvs. kombattanter, som opfylder de to første elementer, men ikke er forklædte, ikke anses som spioner. Altså for at anses som spioner, skal kombattanter ikke bære deres uniform eller på anden måde kunne identificeres som kombattanter for deres egen part.¹⁷³ AP I art. 46, stk. 2 fastslår direkte, at når medlemmer af væbnede styrkers bærer deres egen uniform, kan det ikke anses for spionage. Der vil også for civile skulle indgå et element af hemmelighed eller falsk foregivende. HR IV art. 29 fastslår yderligere ift. viderebringelse af depecher, at dette ikke anses som spionage, såfremt bæreren udfører opgaven åbent.

Såfremt elementerne i HR IV art. 29 ikke er til stede, anses handlinger ikke for spionage.

Det tredje element er særligt relevant ift. denne case. Som ovenfor nævnt i afsnit 11.1, er der mulighed for at begrænse offentligheden af opslag på SoMe-platforme, således det ikke for ikke-indvilgede profiler ikke er muligt at se opslagene. Anvender en civil denne mulighed til at kommunikere information fra en parts kontrollerede territorie til en for denne part fjendtlig part i konflikten, vil alle spionageelementer være til stede, såfremt altså indhentningen også opfylder kriteriet, hvorfor der ville være tale om spionage.

Spionage anses uden diskussion som DPH. Det er derfor for denne case kun relevant at beskæftige sig med situationen, hvor opslaget på SoMe er offentligt og den civile ikke er "acting clandestinely or on false pretences", således at situationen falder udenfor spionage.

11.3 Threshold of harm-kriteriet

I følgende afsnit vil det blive diskuteret, hvornår en civils deling af information i et opslag på SoMe anses for at opfylde *threshold of harm*-kriteriet, som er beskrevet i afsnit 7. Som nævnt skal handlingen – her opslaget på SoMe-platformen – enten være "likely to adversely affect the military operations or

¹⁷⁰ Knut Ipsen (2014), s. 108, para. 322.2.

¹⁷¹ DINSTEIN (2016), s. 277, para. 764

¹⁷² Ibid., s. 277, para. 765.

¹⁷³ Ibid., s. 277-278, para. 766.

military capacity of a party to an armed conflict”, eller ”likely [...] to inflict death, injury, or destruction on persons or objects protected against direct attack”.

11.3.1 Adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict

Kriteriet kan for det første opfyldes ved, at en part i den væbnede konflikts militæroperationer eller militærkapacitet med objektiv sandsynlighed vil påvirkes ugunstigt af opslaget. Dette er et kvalitativt kriterie, og det anføres, som nævnt i afsnit 7.1, at en sådan militær skade ikke blot er død, skade eller ødelæggelse af militært personel og objekter, men ”any consequence adversely affecting the military operations or military capacity of a party to the conflict.” Dette betyder, at *threshold of harm*-kriteriet opfyldes ved deling af enhver information, som anses for ”adversely affecting the military operations or military capacity of a party to the conflict”. Der vil skulle foretages en konkret vurdering den information, der deles. Nedenfor diskuteres en række eksempler.

Interpretive Guidance anfører en række eksempler på, hvornår en parts militæroperation eller militære kapacitet anses for at påvirkes ugunstigt, herunder bl.a. ”transmitting tactical targeting information for an attack”, jf. afsnit 7.1. HPCR Manualen samt statspraksis nævner som eksempler på DPH: ”Participation in target acquisition”,¹⁷⁴ ”providing or relaying information of immediate use in combat operations, such as acting as an artillery spotter or member of a ground observer corps or otherwise relaying information to be used to direct an airstrike, mortar attack, or ambush; and acting as a guide or lookout for combatants conducting military operations”,¹⁷⁵ ”transmitting target data that leads immediately to the engagement of a military objective”¹⁷⁶ og ”Levering af input til taktisk targeting”.¹⁷⁷ Det der synes at gå igen i eksemplerne er, at den delte information kan anvendes til at målrette eller guide militæroperationer herunder angreb. Fokus synes særligt at være på, hvor informationen afslører fjendens position. Der er ingen tvivl om, at offentliggørelse på SoMe af sådanne oplysninger ugunstigt ville påvirke den part oplysningerne omhandler, da dennes fjende får adgang til oplysninger som må anses som sensitive. I *Targeted Killings* gives eksemplet ”someone who collects information about the armed forces, whether in the spheres in which the hostilities are being carried out [...] or whether outside these spheres [...]”. Dette synes umiddelbart bredere. Der henvises også til en forfatters udtalelse: ”The transmission of information concerning targets directly intended for the use of a weapon is also considered as taking part in hostilities”¹⁷⁸, som synes at være i trit med de andre eksempler.

USA’s militærmanual nævner ”providing or relaying information of immediate use in combat operations” som fx ”acting as a guide or lookout for combatants conducting military operations”. Dette synes bredere end blot afsløring af fjendens position. Det kunne fx være information om fjendens kapacitet i et område. Offentliggørelse af en sådan information ville naturligvis også med objektiv sandsynlighed påvirke fjendens militæroperationer eller militære kapacitet ugunstigt. Man kunne dog også forestille sig fx vejledning omkring terrænet i området, hvor man rykker frem. Her bliver spørgsmålet så, hvorvidt dette kan anses som ugunstigt at påvirke fjendens militæroperationer eller militære kapacitet eller dette blot anses som en fordel for den part, der modtager informationen. Spørgsmålet er i tråd med den kritik, som Schmitt giver *threshold of harm*-kriteriet, jf. afsnit 7.1 – det vil være relativt, om man opfatter det som en fordel for den ene part eller til ugunst for den anden parts militæroperation eller militære kapacitet. Det må komme an på en konkret vurdering; guider den civile fx soldater til et kun lokalt kendt vadested over en flod, således at soldaterne krydser og kan overraske fjendens forsvarspositioner på den anden bred, da de ikke kendte til dette, så må det siges at være til skade for fjenden. Modsat peger den civile dem i den rigtige retning i et vejkryds uden nogen fjende involveret, så er det nok svært at argumentere for, at det påvirker fjenden militæroperationer eller militære kapacitet negativt. Man kunne dog argumentere for, at det fx medførte at de nåede frem til et område som let at forsvare før fjenden

---

¹⁷⁴ THE PROGRAM ON HUMANITARIAN POLICY AND CONFLICT RESEARCH AT HARVARD UNIVERSITY (2013), RULE 29(IV)

¹⁷⁵ USA’s militærmanual, § 5.8.3.1

¹⁷⁶ Tysklands militærmanual, § 518

¹⁷⁷ Danmarks militærmanual, s. 163

¹⁷⁸ *Targeted Killings*, § 35

gjorde – altså ville det kunne anses til skade for fjenden. Eksemplet afslører, at vurderingen netop er relativ. Afgørelsen af, om det ville anses som DPH ville i stedet ligge under de videre DPH-kriterier; særligt *direct causation*-kriteriet. Et andet eksempel ville være deling af skematiske tegninger af våbendesign. Der kunne argumenteres for, at ikke blot var til fordel for den der modtager disse, men til ugunst for den part, der nu med objektiv sandsynlighed står overfor en fjende med et nyt våbendesign. Dette synes meget langt ude, men der kan argumenteres for det, særligt hvis designet er stjålet fra fjenden – det afslører dog klart svagheden ved skellet mellem skade på den ene og fordel for den anden.

Specifikt ift. informationstyperne på SoMe, kunne delingen af informationen fx ske ved en tekstbeskrivelse af mulige mål, deres lokation samt tidspunkt for observationen. Man kunne også forestille sig et opslag kun med et billede, hvorpå fjendtlige styrker er synlige og lokation kan udledes heraf eller det oplyses ved geotagging, hvor billedet er uploadet fra og tidspunktet herfor. Det må komme an på de konkrete omstændigheder, men det er klart at *threshold of harm*-kriteriet let kan anses som opfyldt, såfremt en parts militæroperation eller militære kapacitet anses for at påvirkes ugunstigt af at informationen offentliggøres og dermed gøres tilgængelig for fjenden – generelt adskiller deling af information via SoMe-opslag sig ikke fra deling via andre kommunikationskanaler ift. *threshold of harm*-kriteriet.

Situationer ovenfor fokuserer på, når informationsdelingen anses som forberedelsesforanstaltninger til andre handlinger eller operationer. Spørgsmålet er, hvorvidt informationsdelingen selvstændigt uden tilknytning til andre handlinger eller operationer, vil kunne anses som ”likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict”. Hvad, hvis en civil fx poster informationer om fjendens kapacitet i en by uden for ”rækkevidde” af operationer. Det kunne fx være en der uploadede et billede af en russisk togtransport med materiel ind i en region af Ukraine eller af en militærbase inde på russisk territorie. Dette må da kunne siges at være ”likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict”; her Rusland på det strategiske plan. Der kunne også argumenteres for, at dette blot var en fordel for Ukraine. Som nævnt ovenfor vil det være relativt. En sådan informationsdeling vil være både til fordel for Ukraine, men samtidig til ugunst for Rusland, hvorfor *threshold of harm*-kriteriet ville være opfyldt.

11.3.2 Inflict death, injury, or destruction on persons or objects protected against direct attack
Threshold of harm-kriteriet kan også, som nævnt i afsnit 7.2, nås ved, at opslaget på SoMe med objektiv sandsynlighed vil medføre død, skade eller ødelæggelse på personer eller objekter, som er beskyttede mod angreb. Opslaget kan i sagens natur ikke selvstændigt dræbe, skade eller ødelægge personer eller objekter, modsat fx affyring af en riffel mod en person, men såfremt informationen som deles med objektiv sandsynlighed vil kunne medføre at dette, fx ved at offentliggøre at civile gemmer sig i en bestemt bygning, og dette med objektiv sandsynlighed ville medføre et artilleriangreb herpå, som med objektiv sandsynlighed ville medføre den påkrævede død, skade eller ødelæggelse, så ville betingelsen være opfyldt.

Som allerede anført, mener denne forfatter ligesom Schmitt, jf. afsnit 7.2, at dette kriterie burde have været kvalitativt og ikke kvantitativt, hvorfor en handling som objektiv sandsynligt vil medføre enhver skade på beskyttede personer eller objekter ville opfylde *threshold of harm*-kriteriet. Man kunne fx forestille sig, at informationen om civile lokation i stedet med objektiv sandsynlighed ville blive anvendt til at deportere dem.

11.4 Direct causation-kriteriet

Andet kriterie, som skal være opfyldt for at anse opslaget på SoMe som DPH, er *direct causation*-kriteriet, som er beskrevet i afsnit 8. Hertil kræves ifølge *Interpretive Guidance* enten direkte kausalitet mellem opslaget på SoMe, og den skade, som med objektiv sandsynlighed vil indtræde som følge af informationsdelingen eller også skal der være direkte kausalitet mellem en konkret og koordineret militæroperation, som informationsdelingen udgør en integrerende del af, og den skade som med objektiv sandsynlighed vil indtræde som følge af militæroperationen. Som nævnt i afsnit 8, er der langt fra enighed om indholdet af dette kriterie. Nedenfor søges at foretage en række konkrete vurderinger baseret

på forskellige konkrete omstændigheder ifm. informationsdelingen via SoMe; både ved brug af *Interpretive Guidance*'s definition af kriteriet og kritikken heraf.

11.4.1 Integrerende til en konkret og koordineret taktisk militæroperation

Informationsdelingen kan for det første være en del af en kollektiv operation. Det klassiske eksempel herpå, selvom det er lidt forskelligt formuleret i div. militærmanualer – som også nævnes ovenfor i afsnit 11.3.1 – vil være levering af *tactical targeting information*, hvor informationsdelingen indgår som en del af en targeting operation. Det anføres i *Interpretive Guidance*, at informationsdelingen i sådanne tilfælde skal være en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation. Informationen skal ikke blot bidrage til eller understøtte operationen, men være en faktisk/reel del af denne. Den kan dog godt udgøre en *minor* del heraf og behøver ikke være afgørende eller en forudsætning for operationens succes. Blandt de eksempler *Interpretive Guidance* nævner er faktisk identifikation og markering af mål, analyse og transmission af taktiske efterretninger til angribende styrker og instruktion og assistance til tropper med henblik på udførelse af en specifik militæroperation. I eksemplet med den somaliske kvinde gøres det klart, at der vil lægges vægt på "the importance of the transmitted information for the direct causation of harm and, thus, for the execution of a concrete military operation".

Der skal være tale om en nærmere specificeret og organiseret operation. Informationsdelingen må anses som en forberedelsesforanstaltning hertil og er kun en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk operation, når den er "aiming to carry out a specific hostile act" og ikke når den blot er "aiming to establish the general capacity to carry out unspecified hostile acts". Altså skal informationsdelingen være målrettet eksekveringen af en konkret og koordineret taktisk operation, som er forudbestemt, og ikke en generel kapacitetsopbygning til uspecificerede operationer. Det er irrelevant om den civile er bekendt med operationens detaljer, og det skal i stedet være informationsdelingens funktion, der skal fremstå målrettet til at støtte en specifik operation. Tid og sted ville kunne inddrages som faktorer. Derfor ville levering af *tactical targeting information* klart opfylde kriterierne og derfor kunne anses som at opfylde *integral part*-kriteriet, fx ved deling af koordinater på fjendtlige stillinger til et artilleriangreb. Også andre former for informationsdeling end levering af *tactical targeting information*, vil efter det ovenfor anførte kunne anses som en forberedelsesforanstaltning, der er en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation. Fx vejledning af soldater om vadesteder over en flod ifm. et overraskelsesangreb på fjenden på den anden bred.

Det forudsættes selvfølgelig, at der er direkte kausalitet mellem militæroperationen og den skade som med objektiv sandsynlighed vil indtræde som følge af operationen, fx ifm. artilleribombardement af fjendtlige stillinger, som foretages på baggrund af et opslag på SoMe med koordinater. *One causal step*-kriteriet, som *Interpretive Guidance* opstiller for direkte kausalitet, skal være opfyldt. Dette er, som nævnt i kritikken i afsnit 8.2.1 og 8.4, ikke uddybet særligt, udover at "activities that merely maintain or build up the capacity to cause such harm" ikke opfylder kriteriet, men aktiviteter "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm" gør og anses for direkte deltagelse i fjendtlighederne. Både overraskelsesangreb på og artilleribombardement af fjenden ville ud fra dette anses som at forårsage skaden i et kausalt skridt.

11.4.2 Integrerende til mere uspecificerede operationer

Spørgsmålet er dernæst, hvad hvis informationsdelingen er "aiming to establish the general capacity to carry out unspecified hostile acts", og ikke "aiming to carry out a specific hostile act", som er forudbestemt, hvorfor informationsdelingen ikke kan anses som en forberedelsesforanstaltning, der er en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation. Følger man Schmitts udvidelse af *integral part*-kriteriet, jf. afsnit 8.4, skulle sådanne situationer også være omfattet, såfremt informationsdelingen er en integrerende del af en bestemt type operation, som er "likely to occur with certainty in the near future". Heri ligger en udvidelse af, hvad der opfattes som havende direkte kausal sammenhæng til den skade som med objektiv sandsynlighed vil indtræde, som følge af en sådan operation. Der kræves stadig en vis specificering af operationen, da det skal være af en bestemt type, men der er ikke samme krav til konkretisering, koordinering og prædestination.

Ser man på den tyske militærmanual, som anfører ”transmitting target data that leads immediately to the engagement of a military objective” som eksempel på DPH,¹⁷⁹ må dette anses som tilslutning til *Interpretive Guidance*’s snævrere *integral part*-kriterie. Den danske militærmanual anfører om levering af input til taktisk targeting: ”[D]er skelnes mellem, på den ene side, bidrag, der ikke vil have den tilstrækkelige direkte karakter, og på den anden side, bidrag til konkrete angreb. Er der tale om planlægning og indledning af angreb langt fra målet, fx under anvendelse af en drone, eller CNO, kræves det ikke, at den civile handling i sig selv indebærer den krævede negative virkning på modstanderens militære indsats. Her er det tilstrækkeligt, at bidraget udgør et led i en koordineret, militær operation. Se betingelse 2, 2. led ovenfor.”¹⁸⁰ Der henvises dernæst til en betingelse om direkte kausalitet, hvis formulering er overensstemmende med *Interpretive Guidance*’s *direct causation*-kriterie.¹⁸¹ Den danske manual synes derfor også at tilslutte sig det snævrere kriterie. Under eksempler, der ikke anses for at have en direkte årsagsforbindelse, anføres ”[d]eltagelse i produktion og transport af våben og andet militært udstyr, medmindre sådan støtte sker til støtte for konkrete militære operationer”. Dog bemærkes hertil, at ”[e]n civil, der samler og opbevarer IEDer til brug for modstanderen, kan efter omstændighederne medføre, at den civile tager direkte del i fjendtlighederne og dermed mister sin beskyttelse.”, hvorefter relevansen af geografisk nærhed for vurderingen påpeges.¹⁸² Dette synes dog stadig som følge af kravet om en konkret operation at være i overensstemmelse med *Interpretive Guidance*’s tilgang. Dog anføres senere, at generel rekruttering og træning ikke anses som DPH, men der vil ”foreligge en sådan direkte årsagsforbindelse, hvis rekrutteringen eller træningen/instruktionen sker med henblik på deltagelse i fjendtlighederne, fx træning i våben- og kampeksercits.”¹⁸³ Her synes Danmark altså at støtte et mere udvidet *integral part*-kriterie, i stil med det Schmitt foreslår. Den danske militærmanual er dermed ikke klar.

Tydeligere støtte til Schmitts tilgang ifm. IED-produktion ses i USA’s militærmanual, der lægger stor vægt på geografisk og temporal nærhed af brugen af våbnet fra produktionen, men ikke som *Interpretive Guidance*, at der foreligger en konkret og koordineret taktisk operation.¹⁸⁴ Måske mest interessant er, at det anføres: ”Taking a direct part in hostilities extends beyond merely engaging in combat and also includes certain acts that are an integral part of combat operations or that effectively and substantially contribute to an adversary’s ability to conduct or sustain combat operations.”¹⁸⁵ Altså synes USA at have en noget mere udvidet opfattelse af direkte kausalitet. Der vil ikke stilles samme krav til konkretisering, koordinering og prædestination af operationer, som handlingerne indgår som en integrerende del af, men ydermere står sidste led i modsætning til, *Interpretive Guidance*’s påstand om, at kapacitetsopbyggende/vedligeholdende handlinger ikke kan være direkte deltagelse i fjendtlighederne uden at være en målrettet eksekvering af en specifik operation, og derved indgå som en integrerende del af denne. Hvad anses, som direkte kausalitet er dermed udvidet. Manualen afviser faktisk eksplicit *one causal step*-kriteriet.¹⁸⁶

Altså er det tydeligt både i teorien og statspraksis, at der ikke er enighed om denne situation. Det synes forkert at udelukke alle handlinger, der ikke er en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk operation. Tager man eksemplet med IED-producenten, vil, som også anført i afsnit 8.2.1, den kausale nærhed mellem produktionen til skadens indtræden ikke kunne sidestilles med den mellem våbenfabrikarbejderens produktion og skadens indtræden. Det står klart, at *Interpretive Guidance*’s *integral part*-kriterie er for snævert. Mest overbevisende er derfor Schmitts udvidede kriterie.

---

¹⁷⁹ Tysklands militærmanual, § 518

¹⁸⁰ Danmarks militærmanual, s. 163

¹⁸¹ Ibid., s. 162.

¹⁸² Ibid., s. 164.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ USA’s militærmanual, § 5.8.3.1

¹⁸⁵ Ibid., § 5.8.3.

¹⁸⁶ Ibid., § 5.8.3, note 244.

11.4.3 Informationsdeling uden relation til operationer

Situationer ovenfor fokuserer på, når informationsdelingen anses som forberedelsesforanstaltninger til andre handlinger eller operationer. Spørgsmålet er, hvorvidt informationsdelingen selvstændigt uden tilknytning til andre handlinger eller operationer, ville kunne anses som "likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict". Hvad, hvis en civil fx poster informationer om fjendens kapacitet i en by uden for "rækkevidde" af operationer. Det kunne fx være en der uploadede et billede af en russisk togtransport med materiel ind i en region af Ukraine eller af en militærbase inde på russisk territorie. Dette må da kunne siges at være "likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict"; her Rusland på det strategiske plan. Der kunne måske argumenteres for, at dette blot var en fordel for Ukraine, men det er som ovenfor anført relativt.

Ville informationsdeling uden nogen tilknytning til hverken en konkret og koordineret taktisk militær-operation eller en bestemt type mission, som er "likely to occur with certainty in the near future" kunne anses som DPH. Altså eksemplet som ovenfor nævnt i afsnit 11.3.1, hvor informationsdelingen ikke anses som en forberedelsesforanstaltning til nogen operation, men selvstændigt anses som "likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict." Som nævnt ovenfor i afsnit 11.2.2, forudsættes det i denne case, at kriterierne (særligt "clandestinely"-elementet) for spionage ikke er opfyldt, da det ellers automatisk ville anses som DPH.

Hvis skaden påføres af selve informationsdelingen, så vil der ikke være tale om en kollektiv operation, og informationsdelingen vil ikke anses som en forberedelsesforanstaltning. Spørgsmålet er om den kausale sammenhæng mellem informationsdelingen og den skade, som med objektiv sandsynlighed forårsages heraf, vil været direkte. Går man frem efter *one causal step*-kriteriet, er det kun aktiviteter "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm", som kan anses som direkte deltagelse, og ikke "activities that merely maintain or build up the capacity to cause such harm." I og med skaden forårsages af at informationen deles, kunne man argumentere for, at *one causal step*-kriteriet er opfyldt. Kigger man nærmere i *Interpretive Guidance*, synes det dog ikke at være tilfældet, da alle eksempler med efterretningsdelinger kræver, at de er en integrerende del af konkret og koordineret taktisk operation, da det ellers blot ville anses som kapacitetsopbyggende/vedligeholdende. *Interpretive Guidance* knytter dog til denne afgrænsning, afgrænsningen mellem *conduct of hostilities* og *general war effort* og *war-sustaining activities*. Det synes mærkeligt, at efterretningsdeling – som i det indeværende eksempel – ikke skulle falde indenfor *conduct of hostilities*; selvfølgelig såfremt *belligerent nexus*-kriteriet er opfyldt, således at informationsdelingen har den fornødne tilknytning til fjendtlighederne. Grundet omfanget af informationsdeling via SoMe i krigen kunne man måske spørge, om det kan blive så almindeligt, at civilbefolkningen støtter på denne måde, at det overgår til at anses som en del af *general war effort* eller *war-sustaining activities*. Et af argumenterne for at disse aktiviteter ikke anses som direkte deltagelse er netop, at dette ville medføre at størstedelen af civilbefolkningen ville anses som DPH og miste beskyttelsen. Informationsdelingen kan dog ikke anses som, det *Interpretive Guidance* betegner som *war-sustaining activities* (generel politisk, økonomisk og medie/propaganda støtte). Det anføres om *general war effort*, at dette er "all activities objectively contributing to the military defeat of the adversary (e.g. design, production and shipment of weapons and military equipment, construction or repair of roads, ports, airports, bridges, railways and other infrastructure outside the context of concrete military operations)". Informationsdelingen foretages godt nok "outside the context of concrete military operations", men adskiller sig klart fra eksemplerne, da den kausale nærhed mellem skaden og informationsdelingen klart er direkte, da det er selve informationsdelingen, der forårsager skaden modsat fx generel våbenproduktion. Det, at en større del af befolkningen deler information, som i eksemplet, kan ikke i sig selv medføre, at aktiviteten anses som *general war effort* eller *war-sustaining activities* – fx vil det, at alt transport af ammunition til frontlinjen foretages af civile, ikke medføre, at transporten anses som indirekte deltagelse i fjendtlighederne og *general war effort/war-sustaining activities*.

Efter denne forfatters opfattelse ville generel efterretningsdeling på SoMe uden tilknytning til operationer anses for at være "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm",

da det er selve efterretningsdelingen, der påfører den militære skade. *One causal step*-kriteriet ville derfor være opfyldt og dermed også *direct causation*-kriteriet.

Interessant er, at tidligere manualer fra USA, der var mere generelle i deres formuleringer, faktisk anførte, at "[c]ivilians who collect intelligence information, or otherwise act as part of the enemy's military intelligence network, are lawful objects of attack", og "collecting intelligence information or working for the enemy's military intelligence network" ansås som DPH.¹⁸⁷ Dette ville altså støtte ovenstående.

Også *Targeted Killings*, som angiver "someone who collects information about the armed forces, whether in the spheres in which the hostilities are being carried out or whether outside these spheres"¹⁸⁸ som eksempel på DPH, synes at støtte ovenstående.

Kommentaren til AP I art. 77, stk. 2, anfører dog, at "gathering and transmission of military information" er indirekte deltagelse i fjendtlighederne, men uden nærmere forklaring.¹⁸⁹ Dette videreføres i *Strugar*. *Strugar* anfører dog, at det er direkte deltagelse, såfremt det er "transmitting military information for the immediate use of a belligerent."¹⁹⁰ Det er ikke helt klart om dette blot er et temporalt krav, hvilket ville være opfyldt, da informationen er brugbar så snart den deles, eller om det er et krav om, at det skal være integrerende til en nært forestående eller igangværende operation, som de to første eksempler diskuterer.

Et andet eksempel, som nævnes ovenfor under diskussionen af *threshold of harm*-kriteriet i afsnit 11.3.1, er deling af skematiske tegninger af våbendesign. Der argumenteredes for, at det ikke blot kunne anses til fordel for den der modtager disse, men til ugunst for den part, der nu med objektiv sandsynlighed står overfor en fjende med et nyt våbendesign. Er designet offentligt tilgængeligt, kan delingen ikke anses som "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm", da designet allerede er kendt, og delingen falder i stedet under "activities that merely maintain or build up the capacity to cause such harm", da våbendesign er en klar del af *general war effort*. Det opfylder derfor ikke *one causal step*-kriteriet. Er det derimod et fortroligt design udviklet af en part typisk til at imødegå fjenden, vil deling heraf modsat klart være "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm." *One causal step*-kriteriet ville derfor være opfyldt og dermed også *direct causation*-kriteriet.

11.5 Belligerent nexus-kriteriet

Belligerent nexus-kriteriet er særligt relevant ift. SoMe, da der postes enormt meget, og det ikke nødvendigvis er klart, om et opslag har en tilknytning til fjendtlighederne. Kriteriet er beskrevet i afsnit 9. Det anføres herom, at "[i]n order to meet the requirement of belligerent nexus, an act must be specifically designed to directly cause the required threshold of harm in support of a party to the conflict and to the detriment of another." Det anføres nærmere om vurderingen: "These determinations must be based on the information reasonably available to the person called on to make the determination, but they must always be deduced from objectively verifiable factors. In practice, the decisive question should be whether the conduct of a civilian, in conjunction with the circumstances prevailing at the relevant time and place, can reasonably be perceived as an act designed to support one party to the conflict by directly causing the required threshold of harm to another party." Særligt relevant er det, at vurderingen er en objektiv vurdering, hvori den civile som poster opslagets sindstilstand er irrelevant – vurderingen af, om opslaget fremstår som "designed to support one party to the conflict by directly causing the required threshold of harm to another party", skal derfor baseres på de informationer, som

---

¹⁸⁷ Quéguiner, First Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (The Hague, 2 June 2003): Background Paper (International Committee of the Red Cross 2003), s. 11 med henvisninger i note 39 og 40 til tidligere militærmanualer fra USA.

¹⁸⁸ *Targeted Killings*, § 35

¹⁸⁹ Kommentaren til tillægsprotokollerne, 3187

¹⁹⁰ *Strugar Appeals Chamber Judgment*, § 177

deles i opslaget på SoMe-plattformen ved brug af de tilgængelige informationstyper. Postes fx et fotoselvportræt, hvor der tilfældigvis kan ses militært materiel og et vejskilt i baggrunden, vil det være information, som kan opfylde *threshold of harm*-kriteriet samt *direct causation*-kriteriet, da dette fx vil kunne medføre et luftangreb mod materiellet. Men er det tydeligt, at det er tilfældigt fanget på billedet, så kan det ikke "reasonably be perceived as an act designed to support one party to the conflict by directly causing the required threshold of harm to another party". Er det dog kendt, at et angreb mod området er nært forestående, kan fotoselvportrættet måske lettere antages at være et dække for at dele *tactical targeting information*, som er til støtte for en part og til skade for en anden i fjendtlighederne. Er det et billede direkte af en militærkonvoj, måske endda billeder af hvert køretøj, eller billeder oppefra af en forsvarsposition, så står det relativt klart, at det i en situation med væbnet konflikt som i Ukraine anses for at være uploadet til støtte for en part og til skade for en anden part. Et tilsvarende eksempel kunne være meget nøje affotograferede fortrolige dokumenter ctr. sådanne, der ligger i baggrunden af et foto med andet fokus og kun er delvist synlige. Samme type argumentation gør sig gældende for andre medietyper fx video eller lyd.

En amerikansk dom lagde vægt på den civiles tidligere aktivitet ifm. DPH-vurderingen.¹⁹¹ Kigger man på SoMe-profilens tidligere aktivitet, afslører denne måske, at det ikke er første gang, at for den ene part sensitive oplysninger "tilfældigvis" havner i baggrunden af et fotoselvportræt. Problemet med at inddrage dette er, at den civile så mister beskyttelse, ikke for den enkeltstående deling, men for tidligere delinger. Det kan overvejes, om det ikke er en sammenblanding med diskussionen om DPH's udvidede temporale grænser og CCF. Denne diskussion falder udenfor specialet.

Tagges en konto tilknyttet en parts militær i et opslag med informationer, hvis offentliggørelse er skadelig for modparten, så er det ret tydeligt, at opslaget er til støtte for en part og til skade for en anden. Modsat, hvis der fx er optøjer i gang, og organisatorens konto tagges i et opslag med informationer om en parts styrker, som reagerer på disse, så taler dette imod at det er til støtte for modparten, jf. diskussion om borgerlige uroligheder. *Belligerent nexus*-kriteriet anses ligeledes klart for opfyldt, hvis et hashtag, som typisk anvendes til at indberette eller gøre en part opmærksom på efterretninger om modparten, anvendes ved i opslag med informationer, der opfylder de to andre DPH-kriterier. Modsat, anvendes et hashtag fx med et bynavn, kan det være lige så meget for at informere alle om, hvad der foregår i byen, en slags folkeoplysning. Her må man kigge nærmere på de yderligere informationstyper i opslaget.

Hvis opslaget er geotagget og har tidsstempel, siger dette i sig selv ikke andet end, hvorfra og hvornår det er postet. Men hvis man fx skriver i teksten: "Jeg står her lige nu og kigger på en russiske konvoj", så bliver det klart, at man ønsker at give disse informationer om konvojens lokation på tidspunktet til Ukrainerne, hvilket klart vægter for, at der er en *belligerent nexus*. Det vægter endnu mere herfor, at retningslinjer om at slå geolokation fra på smartphones er spredt i Ukraine.¹⁹² Det, at det så er slået til, gør, at det antyder, at brugeren bevidst vil lokaliseres, især når man tænker på risikoen for at blive mål for angreb herved. Skriver man manuelt i teksten fx koordinater sammen med et billede af en russisk forsyningskonvoj, vægter det klart for en *belligerent nexus*, da det er klart, at der aktivt gøres opmærksom på, at det er kolonnens lokation og ikke nogen tilfældig lokation. Endnu mere vægter det herfor, hvis også tidspunktet for, hvornår den holdt der, er angivet.

Ovenfor er blot nævnt en række tænkte eksempler, og det må komme an på en samlet vurdering af informationerne givet ved de forskellige informationstyper i opslaget, hvorvidt dette "reasonably" kan anses som designet til at støtte en part og skade en anden i konflikten.

---

¹⁹¹ *Hamdan*, s. 2, § 6 og s. 6 under "APPLICATION AND CONCLUSION"

¹⁹² Se: This can save lives: the Ministry of Internal Affairs called on Ukrainians to turn off geolocation on their phones 26. februar 2022) tilgængelig på: <https://rubryka.com/en/2022/02/26/tse-ryatuye-zhyttya-mvs-zaklykalo-ukrayintsiv-vymknuty-geolokatsiyu-u-telefonah/> (sidst tilgået d. 3. september 2022) som henviser til Indenrigsministeriet Ukraine Retningslinjer for geolokation 26. februar 2022) tilgængelig på: https://t.me/mvs_ukraine/8875 (sidst tilgået d. 31. august 2022 (information givet via den officielle Telegram-kanal tilhørende Ukraines indenrigsministerie)

Som ovenfor nævnt i afsnit 11.2.2, omhandler casen ikke situationen, hvor informationen deles hemmeligt med en part i konflikten. I en situation, hvor informationen deles hemmeligt, men ikke med en part i konflikten eller med nogen, hvor informationen kunne "reasonably be perceived as an act designed to support one party to the conflict by directly causing the required threshold of harm to another party" ved at informationen deltes videre til en part, så er *belligerent nexus*-kriteriet ikke opfyldt. Ift. skade på beskyttede personer eller objekter, så anføres det om inter-civil vold i afsnit 9.2, at en faktor, som kan indikere at *belligerent nexus*-kriteriet er opfyldt, vil være, når volden er motiveret af "the same political disputes or ethnic hatred that underlie the surrounding armed conflict and where it causes harm of a specifically military nature." Som eksempel nævnes terrorangreb, gidseltagning og etnisk udrensning.

12 Konklusion

Informationsdeling på SoMe vil klart kunne opfylde *threshold of harm*-kriteriet. Kriteriet kan opfyldes ved, at en part i den væbnede konflikts militæroperationer eller militærkapacitet med objektiv sandsynlighed vil påvirkes ugunstigt af offentliggørelsen af informationen i et SoMe-opslag. Typeeksemplet herpå vil være deling af information, som kan anvendes til at målrette eller guide militæroperationer herunder angreb, som både gives som eksempel i *Interpretive Guidance* og div. statspraksis. Også fx information om fjendens kapacitet i et område, vejledning omkring terrænet i et område og deling af våbendesign vil kunne opfylde kriteriet. Informationsdelingen vil også uden tilknytning til andre handlinger eller operationer kunne anses som "likely to adversely affect the military operations or military capacity of a party to an armed conflict". Vurderingen er relativ, dvs. informationsdelingen vil både kunne opfattes som værende til fordel for en part og til ugunst for en anden part, men *threshold of harm*-kriteriet opfyldes stadig. Deling af information via SoMe adskiller sig generelt ikke fra deling via andre kommunikationskanaler ift. *threshold of harm*-kriteriet. Det må komme an på den konkrete information i opslaget, om delingen opfylder kriteriet. Såfremt delingen med objektiv sandsynlighed vil medføre skade på beskyttede personer eller objekter vil kriteriet også være opfyldt, fx ved udpegning af civile mål for angreb.

Informationsdelingen vil klart kunne opfylde *direct causation*-kriteriet som en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk militæroperation. Dette støttes i statspraksis. Typeeksemplet er igen målretning eller vejledning ifm. militæroperationer, fx artilleriangreb. Der lægges vægt på vigtigheden af informationen for operationen. Operationen skal være specificeret, organiseret og forudbestemt, og informationsdelingens funktion skal fremstå målrettet eksekveringen af operationen; den civile viden om operationsdetaljer er ikke afgørende. Det forudsættes, at der er direkte kausalitet mellem operationen og den skade som med objektiv sandsynlighed vil indtræde som følge heraf, dvs. *one causal step*-kriteriet skal være opfyldt.

Såfremt informationsdelingen er en integrerende del af en bestemt type operation, som er "likely to occur with certainty in the near future", vil den også opfylde *direct causation*-kriteriet. Kravene til konkretisering, koordinering og prædestination af operationen er lavere i denne udvidede *integral part*-test, og visse kapacitetsopbyggende/vedligeholdende handlinger vil være omfattet. Der er ikke enighed i statspraksis om den udvidede test, men det synes forkert at udelukke alle handlinger, der ikke er en integrerende del af en konkret og koordineret taktisk operation, da der stadig vil kunne være en tæt kausal forbindelse mellem handlingen og skaden.

Informationsdeling uden relation til en operation anses ikke som en forberedelsesforanstaltning, fx informationer om fjendens kapacitet i en by uden for "rækkevidde" af operationer. I og med at skaden forårsages af selve informationsdelingen, vil delingen være "designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm" og opfylde *one causal step*-kriteriet, og dermed *direct causation*-kriteriet. Statspraksis synes til dels at støtte dette. Informationsdelingen falder ikke under *war-sustaining activities* eller *general war effort* – heller ikke selvom en større del af befolkningen gør det – men under *conduct of hostilities*. Hvis våbendesign deles, skal det være fortrolige oplysninger, der

deles, for at kunne anses som ”designed to cause – i.e. bring about the materialization of – the required harm”.

Der skal foretages en samlet vurdering af, hvorvidt informationerne givet ved de forskellige informationstyper i et SoMe-opslag ”reasonably” kan anses som designet til at støtte en part og skade en anden i konflikten og dermed opfylde *belligerent nexus*-kriteriet. Fx vil et fotoselvportræt, der tilfældigvis indeholder oplysninger, hvis deling er til ugunst for en part, vægte imod, at delingen er designet til skade for denne, hvorimod nøje affotografering af sådanne oplysninger omvendt vil vægte for. Ift. skade på beskyttede personer eller objekter, kigges der på om denne er motiveret af fx politiske uenigheder eller etnisk had i den væbnede konflikt, og om skaden har en specifik militær natur.

Såfremt både *threshold of harm*-kriteriet, *direct causation*-kriteriet og *belligerent nexus*-kriteriet er opfyldt, anses informationsdelingen på SoMe for DPH, og den civile mister sin beskyttelse mod angreb.

Forkortelsesliste

Anvendt forkortelse	Fuldtekst
API	Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), of 8 June 1977, vedtaget 8. juni 1977, trådt i kraft 7. december 1978 (1125 UNTS 3)
APII	Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), of 8 June 1977, vedtaget 8. juni 1977, trådt i kraft 7. december 1978 (1125 UNTS 609)
Australiens militærmanual	<i>Australian Defence Doctrine Publication 06.4 - Law of Armed Conflict</i> Department of Defence, Australia (2006)
Blaškić	ICTY, <i>Prosecutor v Blaškić, Case No. IT-95-14-A, Appeals Chamber Judgment</i> , 29. juli 2004
Canadas militærmanual	<i>Joint Doctrine Manual: Law of Armed Conflict at the Operational and Tactical Levels (B-GJ-005-104/FP-021)</i> (2001)
Danmarks militærmanual	<i>Militærmanual om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer</i> (September 2016)
DPH	Direct participation in hostilities/Direkte deltagelse i fjendtlighederne
GC fælles	Refererer til en bestemmelse identisk i alle Genèvekonventionerne (GCI, GCII, GCIII og GCIV)
GCI	Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 31)
GCII	Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 85)
GCIII	Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 135)
GCIV	Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 287)

Anvendt forkortelse	Fuldtekst
Hamdan	<i>United States of America v Salim Ahmed Hamdan, On Reconsideration Ruling on Motion to Dismiss for Lack of Jurisdiction</i> (US Military Commission Ruling), 19. december 2007
HPCR Manualen	The Program on Humanitarian Policy and Conflict Research at Harvard University, <i>HPCR Manual on international law applicable to air and missile warfare</i> (Cambridge University Press 2013)
HR IV	Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907
IAC	International armed conflict/International væbnet konflikt
ICC-statutten	Rome Statute of the International Criminal Court, vedtaget 17. juli 1998, trådt i kraft 1. juli 2002 (United Nations, Treaty Series, vol. 2187, nr. 38544 (2187 UNTS 90))
ICRC	International Committee of the Red Cross
Interpretive Guidance	N. Melzer, <i>Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law</i> (International Committee of the Red Cross 2009)
IHL	International Humanitarian Law/Humanitær folkeret
Kommentaren til GCI	J. S. Pictet, F. Siordet, C. Pilloud, J.-P. Schoenholzer, R.-J. Wilhelm and O. M. Uhler, Commentary on the I Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field of 12 August 1949, redigeret af Pictet, Jean S. (International Committee of the Red Cross 1952)
Kommentaren til GCIII	J. d. Preux, F. Siordet, C. Pilloud, H. Coursier, R.-J. Wilhelm, O. M. Uhler and J.-P. Schoenholzer, Commentary on the III Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War of 12 August 1949, redigeret af Pictet, Jean S. (International Committee of the Red Cross 1960)
Kommentaren til tillægsprotokollerne	International Committee of the Red Cross, Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949, redigeret af Sandoz, Yves Swinarski, Christophe Zimmermann, Bruno (Martinus Nijhoff Publishers 1987)
New Zealands militærmanual	<i>Manual of Armed Forces Law, Law of Armed Conflict, DM 69 (2 ed) Volume 4</i> New Zealand Defence Force (2019)
NIAC	Non-international armed conflict/Ikke-international væbnet konflikt
Norges militærmanual	<i>Manual i krigens folkerett</i> Forsvarsdepartementet, Norge (2013)
Ny kommentar til GCI	International Committee of the Red Cross, Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field, redigeret af K. Dörmann, L. Lijnzaad, M. Sassòli, P. Spoerri, (Cambridge University Press 2016)
SoMe	Sociale medier
Strugar Appeals Chamber Judgment	ICTY, <i>Prosecutor v Strugar, Case No. IT-01-42-A, Appeals Chamber Judgment</i> , 17. juli 2008
Tadić	ICTY, <i>Prosecutor v Tadić, Case No. IT-94-1, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction</i> , 2. oktober 1995

Anvendt forkortelse	Fuldtekst
Targeted Killings	<i>Public Committee Against Torture Israel v. Government of Israel</i> (Israel Supreme Court Ruling), HCJ 769/02, 14. december 2006
Tysklands militærmanual	<i>Joint Service Regulation (ZDv) 15/2: Law of Armed Conflict - Manual</i> (Maj 2013)
UK's militærmanual	<i>The Joint Service Manual of the Law of Armed Conflict (Joint Service Publication 383)</i> Ministry of Defence, Storbritannien (2004)
UN Charteret/ICJ Statutten	Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice vedtaget 26. juni 1945, trådt i kraft 24. oktober 1945
USA's militærmanual	<i>Department of Defense Law of War Manual</i> Department of Defense, USA (Juni 2015 (opdateret december 2016))
VC	Vienna Convention on the Law of Treaties, vedtaget 23. maj 1969, trådt i kraft 27. januar 1980 (United Nations, Treaty Series, Vol. 1155, I-18232, s. 331)

Litteraturfortegnelse

Artikler

- M. N. Schmitt, 'The Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities: A Critical Analysis' (2010) Vol. 1, *Harvard National Security Journal* (s. 5-44)
- M. N. Schmitt, 'Deconstructing Direct Participation in Hostilities: The Constitutive Elements' (2010) Vol. 42, 3 *New York University Journal of International Law and Politics* (s. 697-739)
- N. Melzer, 'Keeping the Balance between Military Necessity and Humanity: A Response to Four Critiques of the ICRC's Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities' (2010) Vol. 42, 3 *New York University Journal of International Law and Politics* (s. 831-916)
- Y. Dinstein, 'The International Status, Rights and Duties of Duly Accredited Journalists in Times of Armed Conflict' (2009) Vol. 73, *Annuaire de l'Institut de droit international - Session de Naples* (s. 552-539)

Bøger mv.

- W. H. Boothby, *The Law of Targeting*, (1. udg., Oxford University Press 2012)
- M. N. Shaw, *International Law*, (8. udg., Cambridge University Press 2017)
- G. S. Corn, V. M. Hansen, R. B. Jackson, C. Jenks, E. T. Jensen and J. A. Schoettler, *The Law of Armed Conflict: An Operational Approach*, (Aspen casebook series, 2. udg., Wolters Kluwer 2019)
- G. D. Solis, *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*, (2. udg., Cambridge University Press 2016)
- Y. Dinstein, *The International Law of Belligerent Occupation*, (2. udg., Cambridge University Press 2019)
- Y. Dinstein, *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*, (3. udg., Cambridge University Press 2016)

- E. Crawford, *Identifying the Enemy: Civilian Participation in Armed Conflict*, (1. udg., Oxford University Press 2015)
- J.-M. Henckaerts and L. Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law. Volume I: Rules*, (Cambridge University Press 2005)
- J.-M. Henckaerts and L. Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law. Volume II: Practice Part I*, (Cambridge University Press 2005)
- K. Ipsen, 'Combatants and Non-Combatants' in D. Fleck, *The Handbook of International Humanitarian Law*, (3. udg., Oxford University Press 2014)
- The Program on Humanitarian Policy and Conflict Research at Harvard University, *HPCR Manual on international law applicable to air and missile warfare*, (Cambridge University Press 2013)

Domme

- ICTY, *Prosecutor v Tadić, Case No. IT-94-1, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction*, 2. oktober 1995, forkortet *Tadić*
- *Public Committee Against Torture Israel v. Government of Israel (Israel Supreme Court Ruling)*, HCJ 769/02, 14. december 2006, forkortet *Targeted Killings*
- ICTY, *Prosecutor v Blaškić, Case No. IT-95-14-A, Appeals Chamber Judgment*, 29. juli 2004, forkortet *Blaškić*
- ICTY, *Prosecutor v Strugar, Case No. IT-01-42-A, Appeals Chamber Judgment*, 17. juli 2008, forkortet *Strugar Appeals Chamber Judgment*
- *United States of America v Salim Ahmed Hamdan, On Reconsideration Ruling on Motion to Dismiss for Lack of Jurisdiction (US Military Commission Ruling)*, 19. december 2007, forkortet *Hamdan*

FN-dokumenter

- Draft conclusions on identification of customary international law, 2018 (Yearbook of the International Law Commission, 2018, vol. II, Part Two), 70th session of the International Law Commission (2018), International Law Commission
- Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2018, 20. december 2018 (A/RES/73/203), General Assembly Seventy-third session, United Nations
- Draft conclusions on identification of customary international law, with commentary, 2018 (Yearbook of the International Law Commission, 2018, vol. II, Part), 70th session of the International Law Commission (2018), International Law Commission
- Report of the International Law Commission on the work of its seventieth session, 2018 (A/73/10), United Nations
- , 'Use of Force' (2010) Vol., *International Law Association Reports of Conferences* 74 (s. 676-721)

Hjemmesider

- Reuters *Timeline: The events leading up to Russia's invasion of Ukraine* (Reuters, 1. marts 2022) tilgængelig på: <https://www.reuters.com/world/europe/events-leading-up-russias-invasion-ukraine-2022-02-28/> (sidst tilgået d. 10. september 2022)
- M. Reher *Tensions high in eastern Ukraine as pro-Russia separatists gain ground* (DW, 14. april 2014) tilgængelig på: <https://p.dw.com/p/1Bhvc> (sidst tilgået d. 4. juni 2022)
- M. Clinch *How Russia invaded Ukraine in 2014. And how the markets tanked* (CNBC, 27. januar 2022) tilgængelig på: <https://www.cnbc.com/2022/01/27/how-russia-invaded-ukraine-in-2014-and-how-the-markets-tanked.html> (sidst tilgået d. 4. juni 2022)
- J. Henley and E. Visontay *Russia's invasion of Ukraine: what we know so far* (The Guardian, 25. februar 2022) tilgængelig på: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/25/russia-ukraine-invasion-why-invade-attack-what-we-know-so-far> (sidst tilgået d. 21. juni 2022)
- *ICRC's onlinedatabase: Treaties, States Parties and Commentaries (API)* tilgængelig på: https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/States.xsp?xp_viewStates=XPages_NORMStatesParties%20&xp_treatySelected=470#panelRatification (sidst tilgået d. 5. juni 2022)
- *Counting characters when composing Tweets* tilgængelig på: <https://developer.twitter.com/en/docs/counting-characters> (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *Snapchat Map* tilgængelig på: <https://map.snapchat.com/> (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *Hvad er et tagging på Facebook, og hvordan fungerer det?* tilgængelig på: https://www.facebook.com/help/124970597582337/?helpref=uf_share (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *How to use hashtags* tilgængelig på: <https://help.twitter.com/en/using-twitter/how-to-use-hashtags> (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- C. O'Brien *How to Use Hashtags Effectively on Social Media* (Digital Marketing Institute, 8. januar 2022) tilgængelig på: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/how-to-use-hashtags-in-social-media> (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *Following FAQs* tilgængelig på: <https://help.twitter.com/en/using-twitter/following-faqs> (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *Groups and Channels* tilgængelig på: <https://telegram.org/faq#groups-and-channels> (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *Om Facebook-grupper* tilgængelig på: https://www.facebook.com/business/help/786348878426465?id=939256796236247&helpref=uf_permalink (sidst tilgået d. 31. august 2022)
- *This can save lives: the Ministry of Internal Affairs called on Ukrainians to turn off geolocation on their phones* 26. februar 2022) tilgængelig på: <https://rubryka.com/en/2022/02/26/tse-ryatuye-zhyttya-mvs-zaklykalo-ukrayintsiv-vymknyt-geolokatsiyu-u-telefonah/> (sidst tilgået d. 3. september 2022)
- Indenrigsministeriet Ukraine *Retningslinjer for geolokation* 26. februar 2022) tilgængelig på: https://t.me/mvs_ukraine/8875 (sidst tilgået d. 31. august 2022)

Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law

- N. Melzer, *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* (International Committee of the Red Cross 2009), forkortet *Interpretive Guidance*
- N. Melzer, *Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Summary Report* (International Committee of the Red Cross 2005)
- N. Melzer, *Third Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 23 to 25 October 2005): Background Document Working Sessions II and III* (International Committee of the Red Cross 2005)
- J.-F. o. Quéguiner, *First Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (The Hague, 2 June 2003): Background Paper* (International Committee of the Red Cross 2003)
- N. Melzer, *Fifth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 5-6 February 2008): Summary Report* (International Committee of the Red Cross 2008)
- N. Melzer, *Fourth Expert Meeting on the Notion of Direct Participation in Hostilities (Geneva, 27-28 November 2006): Summary Report* (International Committee of the Red Cross 2006)

Kommentarer

- International Committee of the Red Cross, *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*, redigeret af Y. Sandoz, C. Swinarski, B. Zimmermann, (Martinus Nijhoff Publishers 1987), forkortet Kommentaren til tillægsprotokollerne
- J. S. Pictet, F. Siordet, C. Pilloud, J.-P. Schoenholzer, R.-J. Wilhelm and O. M. Uhler, *Commentary on the I Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field of 12 August 1949*, redigeret af Pictet, Jean S. (International Committee of the Red Cross 1952), forkortet Kommentaren til GCI
- International Committee of the Red Cross, *Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field*, redigeret af K. Dörmann, L. Lijnzaad, M. Sassòli, P. Spoerri, (Cambridge University Press 2016), forkortet Ny kommentar til GCI
- J. d. Preux, F. Siordet, C. Pilloud, H. Coursier, R.-J. Wilhelm, O. M. Uhler and J.-P. Schoenholzer, *Commentary on the III Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War of 12 August 1949*, redigeret af Pictet, Jean S. (International Committee of the Red Cross 1960), forkortet Kommentaren til GCIII

Militærmanualer

- *Department of Defense Law of War Manual* Department of Defense, USA (Juni 2015 (opdateret december 2016)), forkortet USA's militærmanual
- *Australian Defence Doctrine Publication 06.4 - Law of Armed Conflict* Department of Defence, Australia (2006), forkortet Australiens militærmanual
- *Joint Doctrine Manual: Law of Armed Conflict at the Operational and Tactical Levels (B-GJ-005-104/FP-021)* (2001), forkortet Canadas militærmanual

- *Joint Service Regulation (ZDv) 15/2: Law of Armed Conflict - Manual* (Maj 2013), forkortet Tysklands militærmanual
- *Militærmanual om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer* (September 2016), forkortet Danmarks militærmanual
- *Manual i krigens folkerett* Forsvarsdepartementet, Norge (2013), forkortet Norges militærmanual
- *Manual of Armed Forces Law, Law of Armed Conflict, DM 69 (2 ed) Volume 4* New Zealand Defence Force (2019), forkortet New Zealands militærmanual
- *The Joint Service Manual of the Law of Armed Conflict (Joint Service Publication 383)* Ministry of Defence, Storbritannien (2004), forkortet UK's militærmanual

Traktater

- Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 31), forkortet GCI
- Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 85), forkortet GCII
- Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 135), forkortet GCIII
- Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12 August 1949, vedtaget 12. august 1949, trådt i kraft 21. oktober 1950 (75 UNTS 287), forkortet GCIV
- Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), of 8 June 1977, vedtaget 8. juni 1977, trådt i kraft 7. december 1978 (1125 UNTS 3), forkortet API
- Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), of 8 June 1977, vedtaget 8. juni 1977, trådt i kraft 7. december 1978 (1125 UNTS 609), forkortet APII
- Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice vedtaget 26. juni 1945, trådt i kraft 24. oktober 1945 forkortet UN Charter and ICJ Statute
- Rome Statute of the International Criminal Court, vedtaget 17. juli 1998, trådt i kraft 1. juli 2002 (United Nations, Treaty Series, vol. 2187, nr. 38544 (2187 UNTS 90)), forkortet ICC-statutten
- Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907, vedtaget, trådt i kraft forkortet HR IV